

Congrés dels Escriptors en Llengua Catalana

dos mil divuit

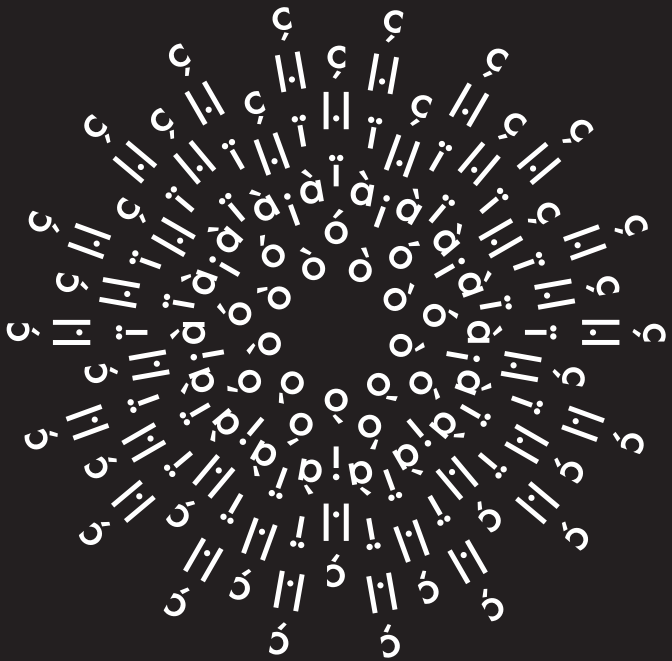

Quaderns Divulgatius. Núm. 59

Congrés dels Escriptors en Llengua Catalana

**1 i 2 de desembre de 2017
Barcelona, Fabra i Coats**

Introducció	5
Obertura del Congrés. Diàleg entre Marina Garcés i Joana Masó. La literatura com a via per a la creació d'una identitat comunitària	8
Conclusions de les sessions de treball de les cinc línies del Congrés:	
Com haurem de lluitar pels nostres drets?	52
Nous canals? Nous públics?	64
La traducció importa estils i corrents, però fins a quin punt pot ajudar a evolucionar la literatura pròpia?	71
Estigmes i solucions per als gèneres populars en català. L'exemple del fantàstic	77
La tria sobre la llengua: un debat necessari?	83

Introducció

Sebastià Portell

Coordinador del Congrés dels Escriptors en Llengua Catalana i vocal de la junta del Principat

Quaranta anys no se celebren cada dia. Diuen que els nous temps han duit noves maneres de viure i que, amb tot plegat, les etapes vitals s'han endarrerit. Que els vint-i-cinc són els nous divuit, que els quaranta són els nous trenta, i així fins a l'extenuació. Que els madurs són els nous joves i que els joves són els nous infants malcriats. Malgrat tot, però, m'agrada pensar que el quarantè aniversari de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana és un signe més de la maduresa ben portada d'aquesta comunitat professional, artística i sobretot humana que som.

Bufam les espelmes un divendres i un dissabte de desembre a la fàbrica de creació Fabra i Coats, una antiga nau que ha vist com s'entortolligaven cabdells i cabdells de fil, que ha viscut les entrades i sortides diàries de tantes i tantes dones treballadores del barri de Sant Andreu. Ho feim com a celebració, però també com a balanç d'aquestes quatre dècades de creixement

i d'avenços en la reivindicació dels drets dels escriptors i dels traductors, dels acròbates de la paraula, dels creadors d'imaginari on tot se sustenta.

Al llarg d'aquests anys no han estat poques les fites que l'Associació ha assolit a través del treball i del seu bé més poderós: els seus socis. Hem fet sentir la nostra veu a les institucions del país i arreu del món. Hem anat a la una quan ha calgut i hem celebrat com pocs la nostra diversitat, la nostra riquesa, la particularitat feliç que ens fa qui som.

Però amb la festa també arriba l'hora de fer memòria i de projectar aquests quaranta anys d'èxits en una pantalla plena de futur. Cal que ens preguntem quin sentit *tenim* avui, quina és la nostra força i cap on l'hem d'orientar. Cal que descartem vells paradigmes i que renovem els que s'han gastat, que mantinguem com mai allò que funciona i que va bé. I cal fer-ho escoltant-nos els uns als altres, de manera horitzontal i participada, una idea que expressa a la perfecció la imatge que Dídac Ballester, el dissenyador que també ha signat la renovació de la nostra identitat gràfica, ha proposat per a aquest Congrés: un esplet caòtic i alhora coordinat de lletres diverses, *altres*, plenes d'accents, que malgrat tot ballen a un sol compàs.

Aquí, companys, col·legues, amics i –sobretot– representants institucionals, en teniu el resultat. Aquí la contribució de més de dues-centes cinquanta persones, entre inscrits als grups de treball i assistents a

la resta d'actes, que no és la primera pedra però sí una pedra més, una baula essencial, del camí que haurien de seguir l'Associació i les institucions del país en un futur proper, com més millor.

No podem presentar-vos aquestes pàgines de pensament sense agrair la implicació activa de les persones que les han fetes possibles: els coordinadors de les diverses línies de treball i les participants al diàleg inaugural. Gràcies, professores Joana Masó i Marina Garcés per a esperonar pensos i plomes amb la vostra conversa entorn de la literatura com a eina de construcció cultural. Gràcies Víctor García Tur, Guillem-Jordi Graells, Maria Llopis, Ricard Ruiz Garzón i Silvana Vogt per agitar les masses i ser filtre i pàgina en blanc de les nostres veus. Gràcies, sobretot, a tots aquells que decidíreu aportar-hi la vostra visió. Gràcies a tots aquells que teniu aquest llibre a les mans i gràcies encara més als que en fareu un bon ús: escriptors, traductors, gestors culturals i representants institucionals.

Celebrem els nostres quaranta anys amb la lucidesa i l'experiència d'una edat madura, madurada. Projectem-nos al futur amb força a la ploma i la mirada plena d'empenta d'un infant.

Obertura del Congrés: Diàleg entre Marina Garcés i Joana Masó. La literatura com a via per a la creació d'una identitat comunitària.

*Hi intervenen Sebastià Portell,
Marina Garcés, Joana Masó
i assistents a l'acte. (Text adaptat a partir
de la transcripció literal del diàleg)*

Sebastià Portell: Bon vespre a tothom. En nom de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, volem donar-vos a tots la benvinguda i les gràcies per ser aquí, en aquest vespre de desembre. Per nosaltres és tot un goig ser avui aquí per encetar aquest Congrés i també per a celebrar 40 anys de trajectòria.

Enguany fa 40 anys –i el 2018 també se celebren– que l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana es va crear com a iniciativa posterior al Congrés de Cultura Catalana i, ja em disculpareu, però per a mi és especialment especial, valgui la redundància perquè, a més, l'acta de fundació es va signar a Mallorca.

Aquest Congrés té per objectiu no només celebrar aquests 40 anys, sinó fer una aposta per l'Associació i

per deixar clar que aquesta Associació és més viva i té més sentit que mai. Quin és el seu sentit? Us el podríem dir, però sereu vosaltres els qui ens el direu. Aquest Congrés té per objectiu, sobretot, ser l'altaveu i ser el prisma de totes aquelles veus, de tots aquells pensaments, de tots aquells parers dels socis, de la societat civil que fan, al cap i a la fi, que una entitat assembleària com la nostra funcioni. Deveu haver vist als programes, quan us hi heu inscrit, la imatge d'aquest Congrés: són tot un seguit de lletres peculiars amb accents, eles geminades, ces trencades, disseminades al llarg d'una pàgina i que formen, a partir d'una certa organització, una unitat, una sensació d'unitat. I això és en gran part el que volem que sigui l'Associació, el que ha estat fins ara, i que volem més que mai que sigui d'ara endavant.

Així mateix, volem tenir un pensament pels presos polítics que avui també dormen a la presó. Volíem fer, com a l'acte de l'aniversari que vàrem celebrar al CCCB ara farà un mes, l'acte simbòlic de reservar unes cadires per a ells, però venint cap aquí i pensant-hi, hem caigut en la vergonya del fet que ja no només eren dues persones, sinó que hauríem hagut de copar pràcticament una línia. Per tant, el millor que podem projectar cap a aquestes persones és el nostre pensament i, sobretot, la nostra acció.

I, a partir d'aquí, a partir del pensament i de l'acció, entrem en l'acte que ara començarà. Es tracta del diàleg entre les professores Marina Garcés i Joana

Masó, que dialogaran sobre la literatura com a via o com a eina de construcció d'identitats comunitàries, entès en un sentit ampli i en un sentit radicalment contemporani, pensat des de l'avui. Val a dir que aquest diàleg serà entre elles però, per descomptat, com que aquest és l'esperit de tot el Congrés, és obert a vosaltres i esperem i us convidem molt efusivament, al final del seu diàleg, d'aquesta primera part, a moure conversa i participar en aquesta conversa, perquè al final el discurs el generarem entre tots.

Dir-vos, finalment, que si us ve de gust quedar-vos, al final hi haurà un petit refrigeri. I que hem disposat aquí, ara no es veu gaire bé però és aquí, a l'esquerra d'aquesta paret, un espai en què podreu escriure notes, responent també a aquest diàleg, on podreu felicitar l'Associació per aquest aniversari tan rodó, on podreu dir a l'Associació per escrit què us agradaria que féssim a partir d'ara o deixar anar les idees que considereu que heu de deixar anar.

No em voldria allargar més; vull agrair profundament, a la Marina i la Joana, l'assistència i la disposició en aquest acte des del principi, i agrair a l'equip de la Fabra i Coats les facilitats que hem tingut per desenvolupar-lo, ha estat un autèntic plaer i esperem que en gaudiu i que hi participeu. Moltes gràcies.

Marina Garcés: Bé doncs, moltes gràcies. No us veig gens, perquè tinc un focus aquí molt potent... [...]

doncs moltes gràcies per l'inici d'aquestes trobades, per haver cuidat tan bé aquest escenari, amb aquest rodet de fil que m'imagino que és fantàstic, o no, que és d'aquí mateix, suposo que ve d'aquí, d'aquesta història de traces que tenen aquests llocs. I també gràcies perquè, en aquests dies tan complicats i tan travessats, amb tants estats d'ànims canviant, amb tantes notícies que alteren contínuament el ritme dels pensaments, de les paraules, de les trobades, dels afectes i de les emocions, puguem tenir aquesta estona per parlar.

El que vam pensar la Joana i jo, quan ens van proposar de fer aquesta conversa juntes i quan vam veure i vam rebre fa un temps la proposta temàtica sobre la qual ens convidaven a compartir unes reflexions, va ser que cadascuna respongués, a la seva manera, a una primera entrada breu, i a aquesta pregunta: «en quina mesura la literatura serveix per crear identitats comunitàries avui». I, a partir d'aquesta doble entrada, llançar algunes peces en joc, començar un diàleg que arrencaríem nosaltres però que pogués ser de tots nosaltres al llarg d'aquesta estona.

Jo, quan vaig llegir la pregunta que ens suggerien i sobre la qual ens proposaven parlar, vaig pensar: home doncs sí, òbviament. La nostra cultura, no la cultura catalana, la nostra cultura europea occidental, és precisament aquella que ha fet del llibre (i ara ja ho dic, no només de la literatura), la peça fonamental de la cultura col·lectiva. Quan dic el llibre, ja us podeu ima-

ginar de quin llibre parlo: començant per la identitat religiosa, nosaltres som cultures del Llibre: bàsicament del llibre sagrat, de la paraula sagrada –la paraula «escriptura» per nosaltres remet a aquest imaginari, que després s’ha anat desfent, desviant, ressignificant. I també tota la relació de moltes de les pràctiques crítiques, d’interpretació de textos, d’exegesi d’escriptures, de relació amb altres llengües; és a dir, fins i tot la relació amb l’alteritat ve d’aquest fet fonamental que hi ha un llibre, i a través d’un llibre una ‘paraula’, una paraula que ens remet a un més enllà i a un altre, que dona i genera una identitat col·lectiva. A partir d’aquí, tota la nostra cultura europea i occidental s’ha basat, crec jo, en un desplaçament constant d’aquesta identitat comunitària, de la comunitat religiosa després i després d’altres figures entorn d’aquest fet comunitari que és el llibre i la paraula vehiculada per l’escriptura. Crec, per exemple, que ja en el desenvolupament de la modernitat i en societats modernes passa a ocupar aquest lloc, desplaçant i canviant el mapa que coneixem com la literatura com a corpus, les literatures nacionals; que com a tal és un invent, una codificació, una articulació de sentits de les societats modernes en el procés d’articular i gestar els estats-nació, que necessiten un referent que lingüísticament i, també, quant als seus imaginaris, generi uns marcs comuns, lingüístics i de coneixement de les pròpies trajectòria i experiència. Per tant, després de la cultura del Llibre

sagrat tenim les cultures nacionals construïdes entorn d'una identitat que forja, sobretot, la literatura (i d'aquí la importància de les filologies a partir d'un moment determinat, sobretot a partir del segle XIX). Quan parlo d'identitats nacionals, no parlo només de cultura en el sentit folklòric de la paraula, de quatre referents culturals en el sentit estret. Parlo, també, de la manera com la literatura organitza qui llegeix què, i podem entendre llavors també la composició interna de classe, de gènere, d'accés a diferents nivells de l'educació, etc., de tot allò que, respecte d'aquesta literatura nacional, té el cos social, el cos concret de cadascun d'aquests estats-nació. Per tant, aquí passem del llibre etern, de la paraula eterna, a la paraula històrica feta història dels pobles, història d'uns estats, amb les seves diferències també de classe i de gènere entorn de l'accés o no a aquestes literatures.

I, finalment, avui jo crec que estem en un altre escenari. Pensant com anomenar-lo, se m'ocorria que, per contraposició a la identitat religiosa i per contraposició a la identitat nacional, penso que és una mica el de les identitats *target*, per fer servir una paraula del mercat. *Target* són segments de mercat caracteritzats per una sèrie de trets: hi ha segments de mercat en relació amb edats, gènere, identitats de tipus ja molt micropolític (de gènere d'un tipus, de gènere d'un altre; de cultura d'un tipus, de cultura d'un altre) que el mercat n'ha fet la seva forma de funcionament,

però crec que no només el mercat més mercantil i mercantilista, és a dir, no només el mercat de la novetat editorial permanent, etc., sinó realment la manera com, fins i tot en el món acadèmic, es llegeix i s'escriu avui, una manera que passa molt per aquesta mena de mercat dels públics, dels *targets* molt segmentats per ideologies, per referents, per autors, per editorials, per mons que generen una juxtaposició i alhora una rivalitat entre identitats entorn dels llibres que llegeixen, que escriuen, que publiquen, que transmeten, que ensenyen, etc. I que travessen d'alguna manera aquestes dues altres configuracions de la identitat comunitària anteriors. No vol dir això que les qüestionin: senzillament són tres onades, tres capes, cap de les quals no crec que hagi desaparegut del tot però que configuren, em sembla, aquesta relació de la nostra cultura amb el llibre i amb el desenvolupament, per tant, de les diferents literatures com a vehicles d'identitat.

És clar que, respecte d'això en podríem dir moltes coses. A mi, què m'interessa, de la nostra relació cultural amb la literatura, amb el llibre i amb aquestes diferents maneres de fer identitat? Doncs, precisament, a mi m'interessa la que no s'esgota en cap d'aquestes figures. Crec que el llibre, la literatura i les identitats (els *targets* de mercat) no esgoten la literatura o el llibre en abstracte, sinó el que el llegir i l'escriure com a pràctiques, com a pragmàtiques, com a maneres de fer i de viure generen com a maneres de relacionar-nos els

uns amb els altres les unes amb les altres i més enllà de nosaltres amb el que no sabem qui és o què hi ha. És a dir que, respecte d'aquestes configuracions d'alguna manera monopolitzades per unes determinades figures de la identitat, el llegir i l'escriure sempre escapen i generen un altre tipus de comunitats, que són les que a mi m'interpel·len, les que m'han fet part del món de la lletra escrita i que ens permeten sempre, d'alguna manera, escapar, i contestar qualsevol pretensió de monopoli sobre les nostres identitats. I de monopoli vol dir de domini a través de qui legitima i qui no legitima quines són les identitats que les nostres literatures, els nostres llibres, la nostra paraula representada a través d'aquests corpus, legitima. Per tant, comunitats que escapen contra aquests monopolis i contra aquestes figures de la legitimitat.

I jo voldria explicar-ho una mica, perquè finalment de llegir i d'escriure n'aprenem a través de gestos molt concrets. No és una cosa que passi com qui rep la llum, precisament, sinó que s'aprèn amb el cos i s'aprèn de petits, s'aprèn segurament amb gestos molt quotidians. Crec que la lectura i l'escriptura són sobretot una gramàtica de gestos; per això, als qui ens agraden els llibres acabem portant sempre un llibre a sobre, encara que no tinguem temps de llegir, perquè és aquell gest que et situa en el món i que fa que d'alguna manera tinguis un des d'on. Doncs bé; jo, si d'alguna manera em represento a mi, des de la meva intimitat més

quotidiana, des dels meus aprenentatges més inconscients, més corporals, si haig de parlar de com representar aquesta comunitat dels que escapen a les figures legitimades, l'anomenaria la comunitat de les nenes (i dic nenes ara us explicaré perquè) que es tanquen al vàter per llegir. I això és una cosa que ha passat a casa meva sempre: la meva àvia ja ho feia, la meva mare ho va seguir fent, jo ho vaig fer molt i ara ho veig en els meus fills (i aquí ja hi incloc també un nen; no sé si és perquè són bessons, i s'imiten, però ja ho hem transmès també al gènere masculí, a casa), que és el gest de tancar-se al vàter: no de llegir al vàter que això és per distreure's, sinó de tancar-se al vàter fins i tot sense la necessitat d'anar-hi, per llegir. I parlo de cases i d'entorns familiars on el llibre és benvingut, celebrat i promogut (potser massa, o no ho sé). És a dir, en entorns de reconeixement de la cultura del llibre, en entorns per tant de legitimació a través del llibre, aquest gest de sostroure's, d'anar-se'n, de «deixa'm en pau», ara sóc jo qui llegeix. I sóc jo, un cos en l'espai menys noble de la casa, menys representatiu de la nostra cultura, no és ni l'església per llegir l'escriptura, no és la biblioteca on et reconeixes en un corpus literari i no és l'escola, com a lloc d'aprenentatge i de reconeixement i d'ascens social, etc., és el vàter, aquell lloc on no et veuen i ningú veu què estàs llegint, no perquè hakis d'amagar-te concretament del que llegeixes, sinó per poder llegir d'una altra manera. Pot ser el mateix llibre

(pot ser el mateix que tens, l'únic o els pocs que tens a mà); és igual, però, per què aquesta necessitat de sotraure's a la mirada, de sotraure's al temps i als espais de la lectura socialment legitimada?

Crec que d'alguna manera la lectura, i aquí podríem parlar-ne també a través de l'escriptura (anar-se'n a llocs de pas per escriure), aquesta necessitat de vegades de sortir d'allà on som, del que som, per poder esdevenir i moure'ns d'una altra manera, crec que això per mi és un referent important (o l'he anat entenent al llarg dels anys, també a través dels cossos amb els quals convisc), és com una interpel·lació que demana: ¿qui som quan llegim, en qui ens reconeixem, a qui no volem o des d'on no ens volem reconèixer perquè puguin passar altres coses? Perquè ens puguem relacionar, com si diguéssim, des d'una llibertat molt poc èpica (la imatge que estic donant és tot menys èpica ni literària, en el sentit romàntic, sinó al revés: en el sentit d'anar a baixar allà on se'ns fa més necessari anar a trobar allò que no som), perquè al vàter no som: és el lloc on no som res ni ningú respecte dels nostres rols socials.

Jo crec que l'escriure i el llegir, i aquí ja no dic la literatura sistematitzada, té aquesta potència. I la té a tot arreu. Jo crec que podríem imaginar-nos situacions del món molt diverses on sempre hi ha hagut una nena (per dir-ho ara amb aquesta figura) que ha pogut deixar de ser el que li corresponia ser, el que li tocava ser, el que fins i tot la podrien premiar de ser (estudiant o

prosperant), amb aquest gest de sostreure's a través de la paraula d'altres cap a un altre lloc. I això, aquesta immediata de aquest gest tan poc sistemàtic, és indomable, en el fons: és una potència d'insubordinació que a més té, per mi, una condició molt important. I és que no depèn d'una sola o d'un sol, sinó que depèn d'aquell llibre (moltes vegades anodí) que hom ha pogut trobar. És a dir, d'alguna manera és agafar-se a la mà d'un altre per sortir dels espais de reconeixement, per poder-se trobar en allò que no som i poder, des d'aquí, crear o viatjar o moure o desplaçar els sentits de les nostres vides i de les nostres relacions.

Per mi és una mica un univers de referència i, per acabar, per lligar-ho també amb el cantó de l'escriptura, jo crec que, d'alguna manera, si en el meu cas concret m'he acabat dedicant (també sense una intenció clara d'un dia per l'altre) a l'escriptura filosòfica, assagística, de pensament, en català i castellà, és perquè d'alguna manera hi he trobat una possibilitat de seguir estant allà on no toca i on no se't veu del tot, o no ets del tot visible, almenys des dels codis de reconeixement de la nostra cultura (i aquí ja no parlo d'Europa ni d'Occident en general, sinó de l'entorn més català i podríem estendre-ho a altres territoris de la península de la mateixa manera). Les nostres cultures, i ara parlo de l'àmbit local, són molt més poètico-narratives que assagístiques, és a dir, no tenim una tradició filosòfica forta, sempre són excepcions; per tant, d'alguna

manera, haver transitat cap a aquest gènere, cap a aquest registre, cap a aquest territori, era entrar una mica, per mi, en terra de ningú: podia relacionar-me amb qui no forma part del nostre món, per d'alguna manera introduir també, des de la clandestinitat, de la infiltració, del contrabandisme, altres llenguatges. Altres llenguatges vol dir altres llengües, però també altres llenguatges: altres maneres de dir i de ser, que és el que ens obliga quan ens relacionem per exemple amb la filosofia: poder escriure en una llengua que no té autors propis que ens hagin llegat un vocabulari fet, una tradició feta, uns autors a qui contestar. Cal anar-se'n de la pròpia comunitat per retornar-li elements estranys, elements heterogenis, elements que s'han hagut d'anar a buscar allà on no es veuen, allà on no són.

Bé, i jo des d'aquesta pràctica molt bàsica i molt corporal i molt material de l'estranyament crec que és des d'on es mouen les identitats (les maneres de fer i ser que som), i és el lloc des d'on es poden moure, de manera que no ens calgui acceptar aquesta dicotomia entre: o som la comunitat que ens representa, o som uns desarrelats; o som les llengües que hem heretat, o som uns desaparaulats; o som les identitats que hem rebut (a missa, a l'escola, a la biblioteca o al centre comercial), o som éssers d'alguna manera abstractes. No: n'hi ha d'altres, hi ha totes aquestes comunitats que s'escapen, que es desplacen, i des de la seva potència podem tornar i ressignificar, alterar i insubordinar

aquells monopolis de la identitat que ens obliguen a ser de determinades maneres, i això vol dir que ens obliguen a dir el món de determinades maneres i a reproduir-lo des d'un codi tancat.

Aquesta és la meva reflexió molt arran de la vostra pregunta i de la vostra qüestió; també l'he volguda portar a la quotidianitat del gest, de la lectura i de l'escriptura, allà on neix i allà on s'aprèn i crec que, d'alguna manera, amb qüestions que ara aportarà la Joana, en podem seguir parlant i pensant des d'aquí.

Joana Masó: Bé, donar també les gràcies, abans de començar a parlar, a l'organització, i en particular al Sebastià que és qui ha estat des del començament al procés. Dir també el que deia la Marina, que hi ha un focus molt fort i costa de veure-hi, em sembla que no més ens veiem nosaltres mateixes, però bé: esperem que després, quan seguim la discussió, pugueu intervenir encara que no ens veiem gaire.

Quan ens vam trobar amb la Marina fa uns dies per intentar començar a preparar el que volíem compartir avui, ella proposava orientar la qüestió del vincle entre literatura i identitat al voltant de la lectura, les experiències de la lectura, o les mutacions de la lectura en la nostra tradició occidental o europea. Plantejar la qüestió, doncs, dels usos o de les pràctiques de la lectura: de qui pot llegir, de quines maneres més o menys autoritzades podem llegir, més o menys legítimes o

il·legítimes, i en quina mesura l'experiència de la lectura pot o no fer comú avui. Després podem també parlar d'això, és a dir, de quins són els espais d'obligatorietat de la lectura avui, on la lectura difícilment fa comú, fa altres coses... Potser podem orientar la conversa cap aquí. A mi em va semblar que potser no era atzarós intentar pensar per què, quan la literatura moderna sobretot a principis del segle XIX va començar no només a posar al centre l'experiència o la reflexió de la lectura, sinó que també va començar a figurar amb més intensitat els lectors i les lectores dins mateix de l'espai literari, aquesta figura de la lectora o del lector va començar a trobar-se enllaçada cada vegada d'una manera més obsessiva amb una altra figura, una altra figura que en les literatures de tot al llarg del segle XIX funciona com una mena de doble, o funciona com una mena d'acompanyant paral·lel, sovint silenciós, del lector o de la lectora, i que és la figura del pobre.

Al llarg del segle XIX, en escriptors com Balzac, Victor Hugo, Flaubert i Zola o molts d'altres, sembla que hi ha una figura que avança en paral·lel a la del lector i la lectora, i que s'instal·la en l'espai de la representació literària. Hi ha una sèrie de ressonàncies que s'instal·len entre el lector i el pobre: el pobre com aquell que manca d'algunes coses, com també d'atributs. I potser no és per atzar que, al llarg del segle XIX, que és el segle en el qual es comença a democratitzar també la lectura després de la instauració del dret d'au-

tor durant la Revolució Francesa i, per tant, la literatura moderna, també al segle XIX (és aquella literatura per entregues, el *feuilleton*) comença a organitzar-se a partir del destinatari (com *Madame Bovary*, per exemple, que va ser publicada per entregues), el lector comença a participar activament del mercat del llibre i de la producció d'allò que es pot llegir.

En aquest moment, doncs, que associem a una mena de democratització de la lectura i alhora a un mercat literari, on el lector esdevé aquell que promou llibres per la seva compra, a través del vincle entre el pobre i el lector, el pobre funciona com un revers negatiu o com un revers crític de la realitat en el món capitalista del segle XIX. Els captaires dels anys 1830, 40, 50 i 60, des dels miserables de Victor Hugo o els captaires de Baudelaire fins als sensesostre de les novel·les de Beckett al segle XX, no sabem massa bé què demanen. Però són personatges que, no només apel·len a una altra manera de llegir, sinó que sembla també que esdevenen personatges a través d'allò que els falta, tot i que no demanin res. En aquestes escriptures modernes a partir del segle XIX, el pobre, com el lector, apareix com aquell que sembla que, no tenint un valor propi en si mateix, o no valent res per si mateix, pot fer que la literatura comenci a situar un cos encara no avaluat, o un cos encara no fortament validat, no fortament reglat ni regulat, en una nova situació, en un nou espai modern de l'escriptura, en absència cada vegada més de riqueses pròpies.

És a dir, des de finals del segle XVIII, i des del segle XIX, trobem una nova configuració de l'espai literari modern, on la literatura comença a desenvolupar relacions *desapareixents* amb els repertoris, amb els temes, amb les figures fortes de personatges, amb els cossos heretats. La literatura moderna no té una relació inexistent amb els repertoris, ni amb el cànon ni amb els temes validats, però sí que comença a tenir-hi una relació *desapareixent*, una relació com espectral amb la tradició. I aquesta relació *desapareixent* amb els temes, amb els repertoris forts, els personatges forts, els estils forts, etc., fa que es generi un espai nou on el *qui* (el lector, el pobre), articula despullament nou, una nuesa pròpia que permet obrir altres preguntes.

Crec que aquest debilitament d'un espai literari ric (ric de les riqueses fortes, dels estils forts, de les maneres fortes d'escriure) i la figura del lector, permeten pensar això que estava dient ara la Marina i que jo diria d'una altra manera: un *qui* en la literatura que pot fer comunitats intermitents, que pot fer vincles intermitents entre col·lectius, per exemple, entre col·lectius menys forts (menys visiblement forts en l'espai literari), que no estan ni inclosos, ni previstos, ni capturats, si voleu, en l'espai mateix en el qual apareixen, en la literatura o en l'escriptura. És a dir, que comencen a aparèixer personatges que ja no es corresponen amb els seus propis marcs. Personatges que d'alguna manera comencen a estar desencaixats respecte del tot que

se'ns narra i que ja no fan ressonar el mateix: fan ressonar coses que estan desapareixent, però que comencen a consonar o a ressonar amb d'altres constel·lacions.

Pensava, per exemple, en el cas del filòsof Jacques Rancière, que últimament ha treballat molt sobre la literatura, sobre l'espai de l'escriptura dins de la literatura moderna, i en particular volia evocar un parell de coses que diu sobre la que segurament és la lectora més famosa del segle XIX, Emma Bovary a la novel·la de Gustave Flaubert. Rancière es pregunta per què un escriptor modern, a la meitat del segle XIX, té la urgència de posar al centre de la seva novel·la una dona lectora que, suposadament, llegeix malament, o llegeix males novel·les, o llegeix malament les bones novel·les, i que és alhora una dona infidel i una mala mare... Quina és la necessitat d'imaginar aquest personatge? Rancière pren com a punt de partida algunes de les desautoritzacions, les crítiques, que els crítics contemporanis de l'època van retreure a Flaubert, i que constitueixen justament tot allò que nosaltres avui admirem i tenim ganes de llegir. El que els contemporanis criticaven en aquesta figuració de la dona lectora, a la meitat del segle XIX, és el que per nosaltres avui s'ha convertit en el cor polític o l'aposta política de la novel·la moderna: que tot allò que hi havia al voltant d'aquesta lectora i també de la seva relació amb la lectura, tenia a veure amb la *igualtat insignificant*. És a dir, hi havia una des-jerarquització al voltant de les

coses i dels atributs d'Emma Bovary: o hi havia massa objectes indignes de ser descrits, o hi havia massa pocs objectes prou significants, o hi havia massa paraules i massa veus o no n'hi havia gaires, o llegia males novel·les o llegia malament les bones... Aquesta nova figura de la lectora obria un nou règim d'indistinció, el qual permetia des-jerarquitzar allò que valia i allò que no. Com si el centre de la novel·la fos justament aquest litigi sobre què vol dir llegir bé i qui podia fer-ho.

Volia evocar en aquest sentit una temptativa de definició de la lectura que em sembla interessant, en la línia de com la lectura pot fer o no comú, i també en relació amb les identitats. És una temptativa de definició de la lectura que va fer l'historiador de l'art Georges Didi-Huberman una vegada que va venir al MACBA de Barcelona. Ell deia que la lectura, com a mínim, i en relació amb aquesta pràctica del litigi, produïa dues coses al mateix temps: la interrupció del caos i la interrupció del saber. Per una banda, la lectura moltes vegades interromp el caos (interromp el soroll o interromp el caos al voltant d'una sèrie de coses; és a dir, de vegades tenim la sensació de llegir o d'entendre justament quan hem aconseguit interrompre el caos, interrompre el caos que no entenem). Però, d'altra banda, la lectura o el que es produeix al voltant de la lectura té a veure també amb interrompre el saber: quan entrem en un camp de saber, tenim la sensació d'estar llegint veritablement alguna cosa i de formar part d'un grup de gent

que està intentant també pensar algunes coses, quan podem interrompre els sabers que ens han explicat i llegir per nosaltres mateixos sense reproduir cap lectura donada. Aquesta idea que la lectura és alhora la interrupció del caos i la interrupció del saber és alguna cosa que la literatura moderna produeix com a litigi constant, des de potser fa dos-cents anys.

Per no allargar-me massa, volia donar l'exemple d'una escriptora catalana que crec que treballa al voltant d'algunes d'aquestes qüestions i justament prenent com a punt de partida el fet que la seva novel·la ha estat reeditada fa molt poques setmanes. Volia parlar breument de *La mort i la primavera*, de Mercè Rodoreda, que s'enllaça directament tant amb la qüestió de la lectura com amb això que podríem anomenar les identitats *pobres*. *La mort i la primavera* podria ser una novel·la «pauperògrafa»: una novel·la que descriu allò pobre, allò que està mancat de certes fortaleeses o que no les necessita per ser. Rodoreda, exiliada a França des del 1939, a París, d'on va haver de fugir també sota l'ocupació nazi fins a Bordeus, fins a Llemotges, també després exiliada a Ginebra, va escriure aquesta novel·la que no es va publicar fins al 1986, tres anys després de la seva mort. Des d'una sèrie de cartes que Rodoreda havia escrit a partir dels anys 60, entenem que és una novel·la que va tenir un llarg procés d'escriptura, que havia començat a escriure a principis dels anys seixanta, i que no va arribar a publicar en vida, mentre que sí que publicava moltes altres novel·les.

És, doncs, una novel·la que va ser escrita al llarg del temps d'acompanyament d'altres novel·les de Rodoreda, al llarg de més de vint anys. És una novel·la inacabada literalment, i sobretot inacabada pel que fa també a totes les veus que parlen en aquesta novel·la. En particular, volia citar un epígraf de la novel·la, que és un epígraf del poeta francès Pierre de Ronsard, que encapçala la novel·la i que enllaça amb el que estem parlant. Rodoreda situa aquest epígraf de Ronsard a l'inici de la novel·la, on parla d'«una veu sense cos, una veu sense cos propi, que res no sabia fer callar». La novel·la se situa a partir d'aquesta idea d'una veu sense un cos apropiat propi, de veus sense noms propis, però que no callen i que res no sabia aturar. Es tracta d'una novel·la sobre la guerra, on ressonen els camps de concentració. Recordem que Rodoreda havia escrit un relat molt breu, *Nit i boira* (que anuncia el títol de *Nuit et brouillard*, d'Alain Resnais) sobre els camps de concentració. És una novel·la dura, que té lloc en un poble indeterminat, en un temps indeterminat, amb una sèrie de cossos morts, cossos a qui els falta la cara, a qui els falta el rostre i el nom, cossos que acaben dins d'arbres, cossos que desapareixen; són personatges fortament indeterminats, o fortament tocats, però com diu aquest epígraf de Ronsard, no per això, no per no tenir un cos propi, res no els faria fer callar.

Són personatges que s'enllacen amb aquesta interpel·lació a la lectura: Rodoreda sovint situa les seves lectures als epígrafs, a través d'un munt de refe-

rències, de frases, de tota la constel·lació de les lectures: la idea, doncs, que tots els escriptors són lectors i a través dels seus llibres generen també comunitats de lectures. Hi ha escriptors que volen deixar més o menys constància de la lectura i Rodoreda és una de les escriptores que sovint vol deixar constància d'aquesta comunitat de lectors a la qual pertany. En aquest llibre en particular, situa clarament la situació d'aquests cossos en declinació, que sempre estan molt presents en la literatura moderna –en declinació en el sentit d'«en derivació» i alhora en cert declivi respecte d'altres cossos.

Penso que el que proposa pensar la novel·la de la Rodoreda, i amb això volia acabar aquesta primera intervenció, és justament com la literatura, des d'una certa indeterminació dels llocs, des d'una certa indeterminació dels cossos (en aquest cas és una novel·la sobre la guerra, sobre les guerres contemporànies i el malestar), com la literatura pot parlar dels seus malestars i guerres contemporànies sense haver de ser un cos reconeixible, o sense haver de ser una forma reconeixible. Això ressona amb altres experiències contemporànies vinculades a l'herència del feminisme, on el que està en joc (en aquest comú que pot fer o no el lector i l'escriptor lector) té a veure amb problematitzar una imaginació ja imaginada. És a dir, del que es tracta és de desbordar quines són les nostres formes d'imaginar-nos, com a lectors i com a cossos. Aquesta idea, doncs, que per expressar uns malestars

comuns o per expressar unes guerres comunes, el *qui* que pot expressar això en l'escriptura o la lectura no *ha de ser*, o no *ha de* determinar-se per existir. Em semblava que podíem enllaçar això amb moltíssimes altres lluites vinculades al comú, també per intentar llegir la història i la política d'una altra manera: sense aquesta necessitat d'*haver d'*esdevenir reconeixible per ser i fer allò que fem.

Marina Garcés: T'anava escoltant i recollint paraules de les que anaven sortint i, per exemple, n'agafo una del principi i una del final: interrupció i desviació o derivació, em sembla que has dit.

Interrupció i derivació com aquests efectes d'alguna manera deslegitimadors per una banda, però creatius per una altra; no és només la deslegitimació per posar-se a fora i dir «aquesta no és la meva comunitat» o «no sóc només part de la comunitat que em reconeix», sinó que precisament aquest gest d'interrupció obre tots aquells marges, tots aquells invisibles, totes aquelles foscos, totes aquestes parts innobles de la casa de la vida, de les formes de vida, dels cossos, etc.; dels llenguatges no reconeguts, de les llengües vulgars o no hegemòniques, tot això jo crec que està molt bé pensar-ho des d'aquí. La interrupció, per una banda, que era el gest per mi d'aquest «ara no llegeixo per vosaltres, ara no llegeixo per ser un bon alumne, no llegeixo perquè els meus pares em diguin que bé

que llegeixo», sinó que ara llegeixo perquè joestic aquí (que era el gest aquest de tancar-se al vàter). Interrupció, i desviació. Desviació per contraposició a ‘evasió’: jo crec que la literatura, el sistema literari i la manera com se’ns ha venut moltes vegades, neutralitza aquesta potència de la derivació, de la desviació, del desplaçament, d’aquest realment moure les coses cap a un altre angle i cap a una altra possibilitat de ser junts d’una altra manera, en l’evasió individual: és a dir, quan no hi ets, quan no funcionas, quan no estàs fent d’alumne, quan no estàs estudiant, quan no estàs formant part de la comunitat que sigui en un sentit funcional, estàs individualment evadint-te, que és l’altra possibilitat legítima. És la lectura d’evasió, que és «ara no hi sóc perquè estic a una altra banda», però aquesta altra banda en realitat no impugna ni qüestiona res: és oci, és evasió, és anar-se’n d’un lloc per no tocar-lo i poder tornar el dilluns a treballar, per dir-ho així, o a ser en els espais de reconeixement.

Aleshores, és clar, enfront de la interrupció/evasió hi ha la interrupció/derivació o desviació. I, com tu dius molt bé, jo crec que això té molt a veure amb altres escenaris, amb altres relacions possibles, que són les que, d’alguna manera també, en els temps contemporanis hem anat buscant igualment des de moltes altres pràctiques entorn de les maneres altres d’entendre’ns com a subjectes col·lectius, com a part d’un món comú, com a part d’unes relacions polítiques

però no reconegudes pel sistema d'allò polític... És a dir que interrompre i desviar, jo crec que són dues de les maneres com, des de fa molt de temps, assagem fer món: desfer determinats espais per poder fer món –món significatiu, món entre nosaltres, món comú (en dic jo), però que no està en aquest comú abstracte sinó que és tot allò que s'obre i es converteix des d'aquesta possibilitat de desplaçar-nos.

És clar que això que hem dit fins aquí queda molt abstracte, però jo crec que ho podem pensar des de molts llocs: jo ho pensava des del vàter, ho podem pensar des del que passa a les aules i el que passa fora de les aules... També, quan ens vam trobar, ho pensàvem des de la universitat: hi ha comunitats de lectors a la universitat? Sí; n'hi ha unes de reconegudes: cal llegir una bibliografia i uns *papers*, etc. Però, quines interrupcions i quines desviacions hi ha avui a les aules on, per exemple la Joana i jo, que hi treballem, ens desesperem? Doncs segurament n'hi ha poques, perquè és molt difícil d'interrompre res i les desviacions, en tot cas, són fugues directes. Aleshores, jo crec que ens podríem preguntar concretament: en els espais de vida nostres, de treball, d'implicació, en les llibreries on treballem, a les classes on treballem, en les editorials on publiquem, en els carrers per on ens movem, en els bars on llegim; és igual. Quines possibilitats tenim de fer comunitat des d'aquesta interrupció i desviació de les maneres que podem ser i fer.

Joana Masó: No sé si voleu que obrim una mica el debat o si parlo encara cinc minuts... Bé, jo només volia dir, en relació amb el que estava dient la Marina, que ens podríem imaginar escriptors que el que busquen és expressar malestars sense rigidificar identitats: parlar d'un comú però generant un nou règim d'insignificants, com això que dèiem de *Madame Bovary* o d'aquests escriptors que investiguen d'alguna manera en una desfeta d'alguna cosa com Rodoreda.

En la línia del que deia la Marina, això podria semblar també en algun moment que és una manera d'evasió, de desfer-se del debat, de la contingència, o de la contingència de les coses com són, o inclús desfer-se d'una certa política, d'una política del món. Jo en aquest cas volia evocar un autor, Juli Vallmitjana, que convoca justament aquestes qüestions amb una experiència que és el contrari de l'evasió. És un escriptor que neix a l'últim terç del segle XIX i que mor als anys trenta. Ell justament va intentar fer una pràctica del teatre en català –és un contemporani i amic de Nonell, de Casas, de Picasso, amb qui va estudiar a la Llotja. I és algú que en un determinat moment, al voltant de 1906, per fer teatre en català va decidir que volia anar a l'encontre, que volia trobar una altra cultura que forma part de la cultura catalana com és la llengua gitana, i una altra llengua, el caló català de principis de segle, de les comunitats gitanes de Montjuïc i Hostafrancs. Ell vivia a la Rambla del Prat,

a Gràcia. I decideix fer tot un treball etnogràfic, etnològic, d'escriptura de paraules, d'escolta, una mena de política d'escolta, i a partir d'aquí produeix un teatre *atalà*, que reivindica com a català, tot i que està travessat per moltíssimes altres veus. I, sobretot, per veus que no tenen *identitat literària*. No tenen una identitat literària prèviament esbossada. Evidentment no és el primer escriptor que posa en escena els gitanos, personatge del que parlen molts escriptors de la Il·lustració que es van interessar per la figura de l'altre (del gitano) en aquest moment en el qual les llums també comencen a compartir els seus altres, els seus marginats, i la literatura europea comença a compartir figures de l'altre... Però el que sí que va fer Vallmitjana va ser fer parlar els gitanos amb un llenguatge que els fos propi, generant una mena de contacte impossible o de contacte inèdit: fent-los parlar en la seva llengua, el caló, dins del teatre en català. És a dir, es tracta de desfer una determinada manera del que pot voler dir teatre català, però no en cap cas des d'una mena de dissolució política o dels compromisos polítics, perquè justament molts d'aquests escriptors que desfan algunes coses, allò que generen són aquests contactes imprevistos o bastant improbables sobre l'escena. Com per exemple el fet que als teatres catalans del Paral·lel, el 1910 i el 1911, uns espectadors de teatre de Barcelona es poguessin trobar amb uns actors sobre l'escena amb rèpliques en caló, generant aquest contacte d'un

bilingüisme no hegemònic o no dominant, que no és el bilingüisme català-castellà (que sí que ha estat explorat en l'espai literari), sinó un bilingüisme inèdit i pràcticament il·legible, que és el bilingüisme caló-català. Penso que no cal confondre: els que desfan no vol dir que es treguin de sobre ni el món ni el comú, sinó que és gent que justament el que busca és explorar una forma de comú encara inèdita, o encara no imaginada. Penso que hi ha tot un llarg fil per explorar del vincle entre el comú en la literatura i el no imaginat encara, en la qual molts escriptors han treballat.

No sé si és el moment d'obrir una mica de col·loqui?

Sebastià Portell: Algú té alguna pregunta? Bé, començaré jo. Podem encendre el llum, per favor? Bé, dir que la imatge que has evocat tu, Marina, de les nenes que llegeixen al vàter, a mi m'ha evocat la història d'una bona amiga meva, que és l'Antònia Vicens, car ella no va ser només una nena que llegia al vàter, sinó que va ser una nena que, amb 26 anys, va guanyar el Premi Sant Jordi de novel·la l'any 1968 amb una novel·la escrita al vàter. Ella treballava en un hotel, a Mallorca, a Cala Figuera, i treballava de mecanògrafa i secretària d'un director d'hotel. I l'únic moment que tenia per escriure eren les nits i es tancava dins el vàter perquè, quan varen saber que escrivia amb el llum encès a l'oficina, li varen

prohibir fer-ho; i l'únic lloc on podia escriure sense que ningú se n'adonés, era allà dins. Només volia treure a tomb aquesta imatge...

I voldria fer-vos una pregunta a cadascuna, perquè voldria saber, per una banda: Joana, quins creus que serien els pobres d'avui, els pobres que es podrien escriure avui? Perquè entenc que no serien persones sense sostre o no necessàriament, sinó que hi hauria moltes formulacions de pobres. I a tu, Marina, et voldria demanar (perquè has parlat dels llocs que hi hauria avui de lectura altra, que serien comunitats universitàries no reglades, altres tipus també a les aules, altres sistemes de lectura que no siguin controlats per una persona), si podries fer referència a algun espai d'escriptura altra? Algun espai altre, algun espai diferent des d'on escriure avui?

Joana Masó: No ho sé, no ho he pensat. És una pregunta molt bona i molt difícil.

Jo penso que estem instal·lats en un règim de no visibilitat de les coses que en realitat són. Dit d'una altra manera, que les coses no semblen el que són en realitat avui. I segurament les formes de pobresa, de precarietat, o de fragilitat, en el món material, en el món econòmic i, de retruc, emocional, etc., segurament passarien per moltes de les coses que, des de la filosofia, gent com Judith Butler, Wendy Brown o Achille Mbembe intenten pensar des de la manca de visibilitat i d'intel·ligibilitat. Per exemple, nosaltres coneixem l'espai universitari,

que des de fora pot semblar un espai encara d'un cert reconeixement social perquè encara funciona com a carcassa o amb una certa legitimitat social tot i ser un espai mig mort, per la qual cosa costa de dir quines són les formes de pobresa emocional, de solidaritats, econòmiques que s'hi fabriquen... Potser es tractaria de buscar aquests espais on la pobresa no és de l'ordre de l'hiper-visible: on la pobresa no es deixa fàcilment reconèixer.

Jo he citat aquest vincle entre la figura del lector i la figura del pobre, perquè la figura del pobre és una de les figures hipervisibles de la literatura moderna del segle XIX. I el que em sembla interessant és que, quan durant tot un segle comença i s'acaba amb una gran figura hipervisible, vol dir que del que s'està parlant no és només de la hipervisibilitat, sinó del fet també d'una certa pobresa d'eines no noves, d'un espai postgèneres literaris... És a dir: quan ja hi ha un efecte hipervisible, també s'estan jugant moltes altres coses. Jo diria que les nostres pobreses les hauríem de pensar menys des de la hipervisibilitat, justament des d'una certa espectralitat del visible. Però a veure si se m'acut alguna cosa més, pensant-hi.

Marina Garcés: Sí, jo també anava guanyant temps per pensar la pregunta que m'has fet (*riu*). Més que res perquè ens situa davant l'exigència de pensar el que s'esdevé, del que està passant, d'allà on som. I com que estem en un temps de trànsit i de canvis molt ràpids (en l'esfera política, però en totes les esferes o dimensions de la vida

social) i, molt especialment, se'n ressenten avui totes les estructures de transmissió de la cultura, començant des de l'escola en tots els seus nivells, fins a la universitat, però també se'n ressent tot el que en diem el sistema cultural, el sistema de la cultura... Hi ha un moviment. Tot aquest terrabastall de desclassament, de nous empobriments, i alhora de ressignificació des d'això: què vol dir avui saber?, què vol dir avui estudiar?, què vol dir avui ser culte?, ¿què vol dir avui tenir unes determinades capacitats que anaven associades a la cultura de la lletra escrita, com dèiem abans, i que repartia unes maneres diferents de ser poble per als uns i per als altres (les classes cultes i les classes populars, la gent llegida i la gent no llegida)? Això, avui, on és?

Crec que el que hi ha és, com en tot, també en allò econòmic, una fractura, un esquinçament del que més o menys, amb totes les injustícies del món, havia generat certa gradualitat de relacions diverses. Amb l'accés a l'educació tu, Joana, parlaves abans de la democratització de l'accés a la literatura, i aquí tant des de l'escriptura com des de la lectura. Crec que ara és un moment d'esquinçaments, de polarització, de formació de noves elits i, per tant, també de formació de noves maneres de ser poble, en el sentit de popular, de classes populars, noves formes d'empobriment (que també costen de dir, perquè no necessàriament són l'empobriment només de la misèria material, sinó de moltes altres formes de misèries que potser estan saturades de *gadgets* i de mil coses, però

provoquen noves formes de misèria), i per tant també, en tots aquests escenaris, noves maneres d'escapar, com deia jo abans, noves maneres de fer comunitat en fuga.

Aleshores, jo crec que avui el que hi ha és un fenomen que descriuria com la necessitat de buscar-se: de buscar-se per llegir i de buscar-se per escriure. És a dir, en societats on l'espai públic, l'esfera pública, estan molt disciplinats, com ho era en les societats modernes clàssiques on la lectura i l'escriptura eren una retirada a la intimitat (llegir a l'alcova, escriure a...; després hi ha les pràctiques clandestines de les quals parlàvem); però bé, la intimitat com a lloc per trobar-se amb un mateix per llegir i per escriure, etc. Ara que la intimitat, doncs, està tan colonitzada de tantes coses, que hem de sortir d'aquesta intimitat travessada pel treball 24 hores, per la comunicació 24 hores, per l'actualitat 24 hores, per les xarxes socials 24 hores, pel consum 24 hores (perquè també podem comprar des de casa, etcètera), cal desallotjar aquests espais, sortir a trobar-nos: anar al grup d'escriptura, a l'escola d'escriptura, al grup de poetes, al grup de discussió... És a dir, que hi ha un nou fenomen de col·lectivització d'allò que sols no podem fer. Qui llegeix sol? Cada vegada menys gent. Vinc a dir que, cada vegada més gent llegeix junta. Crec que una mica va per aquí... I també és una manera de donar-se riquesa des de pobreses individuals; és a dir, també cadascú de nosaltres sols som cada vegada més pobres en tots els sentits: individualment ja gairebé

ningú que no sigui molt benestant pot sostenir una vida en una ciutat com Barcelona... És a dir, la soledat no és autosostenible, aleshores també crec que en el llegir i en l'escriure estem buscant maneres de col·lectivitzar allò que, tant la intimitat colonitzada com la societat precaritzada, ens impedeixen de fer.

És una mica la sensació que tinc, i crec que molts exemples que podem pensar dels nostres entorns, de les vides que fem, dels cinquanta milions de col·lectius que muntem per fer qualsevol cosa (fins i tot per escriure, per trobar una paraula que ens creguem), crec que té una mica a veure amb això.

Sebastià Portell: Moltes gràcies. Hi ha més preguntes?

Pregunta del públic: Tots aquests elements que assenyalàveu ara, a mi em fan pensar que, entre finals del segle XX i ara als inicis del segle XXI, potser està canviant allò que en dèiem els cànons literaris. Com afecten tots aquests elements tan canviants en el que en dèiem canó literari? Es produeix aquest canvi o no?

Joana Masó: És una mica el context en el qual jo parlava d'aquestes escriptures modernes, que se'n pot dir de moltes maneres, que comencen al segle XIX. En literatura parlem normalment del segle XIX com aquest espai on parlem de 'literatura' per primera vegada per anomenar un nou espai que abans era l'espai dels gèneres literaris.

És a dir que, abans, hi havia escriptors que feien teatre, hi havia escriptors que feien poesia, cadascuna amb les seves convencions formals, amb unes regles i amb un horitzó també d'espera. Però el segle XIX és aquest moment en el qual comencem a parlar de “literatura”, a escriure en vers lliure, en vers sense rima, les obres de teatre sense les tres unitats, etcètera. Es comencen a practicar tota una sèrie d'escriptures sense allò que les havia caracteritzat fins a aquest principi del segle XIX.

I és per això que jo parlava d'aquesta figura del pobre o del lector, que arriba també, en un determinat moment, en un espai en el qual les riqueses suposadament fortes (saber escriure versos, saber escriure rimes, saber compondre –en música–) són vincles que comencen a ser *desapareixents*. I és aquí on poden emergir figures imprevistes del *qui* com la figura del pobre, com la figura del miserable, o com la figura del lector com aquell que no és un personatge encara totalment atribuït o assignat a una sèrie de convencions; és a dir, que aquest vincle *desapareixent* amb els cànons, gèneres o com els vulguem dir i aquests *qui* que poden aparèixer, diria que són co-extensius o que són correlatius, no des del nihilisme ni des de la crisi nihilista, sinó des de l'espai de possibilitat: quan alguna cosa deixa de ser rígida, apareixen altres espais de visibilitat possibles.

Per enllaçar potser les dues preguntes i completar o continuar també el que deia la Marina, penso que una de les pobreses que molta gent sentim, tant a la

universitat els alumnes, com a fora, és la pobresa tant de la manca d'alternatives, com sobretot la pobresa d'allò estandarditzat, o d'allò estàndard. En aquest sentit, som moderns; és a dir, som encara moderns (no postmoderns), en el sentit que creiem que hi ha ja una sèrie de convencions que ara i avui poden ser els *targets* (sentir-te un turista als espais turístics, sentir-te un comprador de *target* perfecte quan vas a comprar no sé què); és a dir, sentir una perfecta adequació respecte d'allò que estava previst (en diguem *target*, en diguem convencions, en diguem ser estandarditzats). Segurament, el malestar o la pobresa més gran que puguem sentir, tant en la política com socialment, econòmicament, emocionalment, però també a la universitat i a l'escola, és trobar-nos dient això que ja estava dit i que, a més, estava previst socialment, políticament i econòmicament, com marcat. Jo crec que sí que aquesta és una cosa que potser quan parlem no la diem així, però tots sentim una pobresa quan només som allò previst per qualsevol o per un munt d'altres àmbits.

Pregunta del públic: Bé, bona nit. És una pregunta a la Marina Garcés. És una pregunta que se m'havia suggerit abans de la teva darrera intervenció, per tant potser la teva segona intervenció pot respondre ja una mica el que ara plantejo. De fet, de la primera, quan tu has definit la nena del vàter per simplificar, estaves –crec o intueixo– en un marge d'afirmació dins d'un marge.

I aquest marge i aquesta afirmació dins d'un marge era una afirmació d'individualitat contra un absolut, que pot limitar un poder, que pot limitar l'afirmació d'aquesta individualitat. Aleshores, tenint en compte que l'enunciat de la vostra intervenció és «Identitat comunitària», a mi m'agradaria trobar el pont entre aquesta afirmació d'individualitat, amb un pont que ens portés a una acció comunitària. Potser la segona intervenció ja anava per aquí, en tot cas demanaria una major clarificació; però tenint en compte que us esteu adreçant a una associació d'escriptors en llengua catalana, que segurament cadascú treballa (com també heu definit vosaltres) des de la seva individualitat, des de casa seva, però que ens sabem comunitaris amb un projecte comú, encara que no hi participem, o en trobades d'aquestes quan en participem, és en aquest moment de la vostra intervenció que a mi em falta el pont entre aquesta afirmació de la individualitat i aquesta defensa d'acció comunitària.

Marina Garcés: Sí, gràcies. Jo he fet servir la imatge de la nena que es tanca al vàter per llegir, però l'he descrit en plural: he fet una genealogia d'àvia, mare, de jo mateixa, dels meus fills... En aquest cas és una comunitat familiar, però podríem dibuixar moltes comunitats d'aquest tipus que són, més que des de la individualitat, des del que és irreductible de cadascú, és a dir, del poder dir «ara no sóc allò que toca» (el bon alumne, el que se sap el vers el dia de Nadal, el que sap recitar no

sé què... A cada cultura i a cada lloc. Cada cultura té els seus cànons i els seus elements de reconeixement), ara no sóc aquell que ho fa tan bé o tan malament allà on toca, sinó que sóc *jo* en aquest sentit d'un *jo* despullat. Per tant, no és tant l'individu com a subjecte polític sinó una relació que es pot fer, per exemple, amb un llibre: el llibre que t'emportes cada vegada allà on deixes de ser cadascun d'aquests rols socials, una altra cosa en relació amb les paraules d'un altre.

Per tant, no estem aïllant individus sinó tot al contrari: connectant-nos des d'altres llocs de necessitat, de trobada, d'interlocució, de necessitat d'anar a trobar-nos allà on d'alguna manera interrompem les funcions de reproducció social i cultural de cada context per, desviant, generar-ne d'altres. Això no ho fa ningú sol i en si mateix, per això *jo* parlava que en soledat no ho fa ningú. Però des de la irreductibilitat, sí que crec que és necessari apel·lar-hi per trencar o interrompre tots els rols de reproducció, de reconeixement, etc. que tenen precisament les identitats culturals en la nostra cultura del llibre (que la descrivia des de la Bíblia fins a les novetats editorials del mercat actual).

Aleshores *jo* crec que, quan fem comunitats o quan aspirem a buscar-nos i a trobar-nos entorn d'aquests desplaçaments, *jo* del que parlava és de comunitats que escapen; però no cadascú al seu aire, no des del salví's qui pugui del nostre món contemporani, sinó al revés: buscant-nos en aquesta capacitat

que ens dona sempre un altre a través de la paraula (aquí estem parlant de paraula escrita, però podríem parlar de moltes altres maneres que té el discurs de transmetre's i compartir-se per fer comunitat). Aleshores jo crec que, tant la Joana com jo, apel·làvem a aquestes comunitats que no són les que funcionen per adequació, per reproducció, per reconeixement de les identitats ja establertes, que sempre hi són. És a dir, no hi ha una pàgina en blanc de nosaltres mateixos, no hi ha un espai verge o un espai neutre de nosaltres mateixos; sempre partim d'unes llengües heretades, d'unes escoles per les quals hem passat, per uns corpus literaris que ens han transmès, per uns versos que sabem, per unes oracions que hem après... per uns referents. Com una cultura viva, i la catalana si vol ser-ho. Una cultura viva és aquella capaç no de reproduir i reafirmar allò que ja hi ha, sinó de fer d'una llengua, d'uns imaginaris, d'un bagatge, d'unes relacions, una possibilitat de desplaçament, que és el que és la vida: la vida que no es mou, s'estanca.

Aleshores jo crec que apel·làvem totes dues, d'alguna manera, a això: les cultures vives necessiten nenes que es tanquin al vàter, però per trobar-se d'una altra manera en un altre lloc, no per quedar-se cadascú sol i tancat en el seu aïllament, que seria la figura de l'evasió de la qual parlava abans també. L'evasió és la manera de neutralitzar aquesta possibilitat d'anar-se'n per tornar transformats, o de sostroure's al que se'ns

demana ser, per poder generar altres maneres de dir i altres maneres de viure. Per mi això és fonamentalment comunitari. I les formes d'organitzar, d'articular, de viure, de transmetre totes aquestes altres maneres de fer comunitat, són múltiples. N'hem anomenat diverses, però tenen per mi d'alguna manera aquesta condició dinàmica enfront de la cultura estàtica i estatitzadora (d'allò que moltes vegades implica la identitat a través de la lletra i de la paraula).

Pregunta del públic: Bé, seré molt breu. Moltes gràcies per les vostres intervencions i també dono les gràcies a les vostres dues ombres que, quan el focus estava molt marcat, han creat un diàleg superplatònic i molt interessant d'aquest món de les idees, que és com una perllongació de nosaltres mateixes tan necessària (jo trobo molt necessari sortir de nosaltres mateixes per trobar aquest lloc en el món). I, a banda de trobar aquest lloc en el món i com la literatura ens identifica en comunitats, mentre parlàveu em preguntava si la literatura no és només un espai per reconèixer-nos, sinó també per crear noves idees, i quins perills té això? M'explico: quins perills o quins són els límits de la literatura per donar legitimitat a comunitats que, fora de la literatura, potser actualment no tindrien aquesta legitimitat i aquesta acceptació per part de la societat. Penso en novel·les com les de Henry Miller, el tractament del gènere, etc. Llavors jo us volia preguntar, ja sé que és

molt difícil de contestar però m'ha vingut al cap, si tota literatura està legitimada per suportar totes les comunitats, siguin de les ideologies que siguin.

Marina Garcés: Jo et respondria ràpidament que sí, en el sentit que entenguem, com proposava al final, que crear comunitat és precisament la condició per poder posar en qüestió els monopolis de la identitat. D'identitats sempre n'hi ha: de centrals i de perifèriques, de reconegudes i no reconegudes... Són elements que ens permeten d'alguna manera singularitzar i percebre diferències i trajectòries i sentits i valors, etcètera. Què fa el poder? Monopolitzar la legitimitat: d'unes enfront d'unes altres, d'unes maneres de saber enfront de les que no, d'unes llengües sobre d'unes altres, d'uns cosos sobre uns altres; tot això que hem estat parlant. Aleshores, cada societat té una manera d'instituir (juga amb tot un ventall d'institucions) determinats monopolis de la legitimitat d'unes identitats.

Per mi, doncs, la potència d'aquestes comunitats en fuga, d'aquestes comunitats que escapen, d'aquestes interrupcions/desviacions, de tot això que hem parlat, és precisament la de poder posar en qüestió el monopoli i això vol dir crear contra-legitimitats, contra-identitats, contra-cultures se n'ha dit també en altres temps i en altres èpoques. Aleshores, des d'aquí, crec que qualsevol sosteniment d'aquestes possibilitats és allò que ens permet la possibilitat de compartir la

paraula. Compartir la paraula és poder sostenir una paraula veraç, una paraula que digui la veritat del que som, en el sentit no de la certesa absoluta sinó d'allò que ens fa ser. I aquí és on aquesta legitimitat antimonopolista es fa habitable, es fa compartible, es fa transmissible; es fa comunitat, en aquest sentit.

Joana Masó: Em sembla molt interessant el que preguntes, també en aquest sentit, si ho he entès bé: quines formes de credibilitat donem a les ficcions o a les imaginacions d'un determinat comú?

Per exemple, jo ara estava parlant de Juli Vallmitjana, el 1906: quina credibilitat donem a aquest espai comú gairebé inèdit de la literatura catalana –amb els gitanos, amb dues llengües inèditament en contacte, amb cossos inèditament en contacte? Ahir, per exemple, a la facultat teníem una conferència molt interessant d'un conferenciant francès sobre els règims de credibilitat que poden crear novel·les com les de Michel Houellebecq a França. No sé si teniu present la seva darrera novel·la, *Submissió*, que el que fa és imaginar un món comú francès, no sé si el 2020 o 2022, on el president de la república francesa laica seria un representant de les germandats musulmanes. Quin règim de credibilitat donem nosaltres, com a lectors, a aquesta hipòtesi de ciència-ficció (o distopia)? És a dir, ens hem de creure que hi ha algú que està dient a França que els musulmans hi són prou majoria

perquè hi hagi un president musulmà? El que em sembla interessant del que dius és que tornem a trobar una mena d'interpel·lació necessària a la lectura. Validem la hipòtesi (després podem entrar a valorar la novel·la, etc.) que hi ha tants musulmans a França fins al punt que això podria passar? És a dir, com ens discutim també amb una determinada imaginació de l'espai comú, en aquest cas directament nacional.

I penso que aquestes imaginacions de l'espai comú al qual interpel·lem tota l'estona és alguna cosa que caldria pensar en termes de traducció. Ahir a la classe pensàvem: quina podria ser una traducció d'això a Catalunya-Espanya en aquests moments, perquè poguéssim tenir una relació epidèrmica amb la lectura? Ens hauríem d'imaginar un president espanyol secessionista de Catalunya, per exemple? Quin escriptor espanyol podria imaginar això com a fantasma o com a por? Perquè aquest conferenciant francès el que deia és: bé, finalment, aquesta imaginació d'una França musulmana és l'angoixa del Front Nacional, està escrita des del fantasma del Front Nacional. La pregunta que em faig és quines traduccions hem de fer per poder-nos relacionar també, com a lectors, amb alguna cosa que ens interpel·li en la lectura (imaginar-nos un Juli Vallmitjana a través de quina Barcelona, etc.). Què és tot allò que hem de traduir tota l'estona per tenir d'entrada relacions de pell amb les formes de comú que la literatura també imagina? També en termes de comunitats

sexuals, heterosexuales, no heterosexuales, etcètera, on sabem que el cos del lector o el cos de la lectora intervé activament sobre allò que es dona a llegir (igual que passa amb els subjectes racialitzats). Penso que aquest és un debat molt interessant...

Sebastià Portell: Bé, i aquí donem per acabat aquest diàleg, si més no entre escenari i pati de cadires. Crec que coincidireu amb mi que aquest Congrés no podia tenir un inici més inspirador, en aquest sentit perquè ens fa pensar la literatura, el fet d'escriure i el fet de llegir i de relacionar-nos amb la paraula escrita, d'una manera que potser no tots portàvem inserida dins el cap quan hem entrat en aquesta sala. Jo trobo que això és meravellós i totalment enriquidor. Agrair una vegada més a la Joana Masó i a la Marina Garcés la vostra paraula dita, aquest vespre, i convidar-vos a seguir aquesta conversa a fora, a l'entrada que acabem de convertir en un petit restaurant, i a seguir també aquesta conversa en aquest racó, que demà també estarà a la vostra disposició per si voleu escriure qualsevol comentari. Gràcies i fins demà.

Diàleg disponible en vídeo,
al Canal AELC a YouTube:

www.youtube.com/canalaelc

A l'enllaç:

<https://youtu.be/eqBtRjgfTZU>

Conclusions de les sessions de treball de les cinc línies del Congrés

Com haurem de lluitar pels nostres drets?

Coordinació: Guillem-Jordi Graells.

*Amb la participació de: Maluy Benet, Núria Borrut,
Pere Gomila, Isidre Grau, Carme Ros, Mario Sepúlveda,
M. Núria Valls i Xavier Vernetta*

El problema de fons rau en les mancances, a més de la limitada capacitat d'adaptació a la realitat, de la vigent Llei de la Propietat Intel·lectual de 1987, aprovada ara fa trenta anys i apedaçada diversos cops. Cal reclamar una nova Llei, més decisiva en la defensa dels drets dels creadors davant les indústries que exploten les seves obres, i amb uns mecanismes d'actualització, per via reglamentària o d'altres, que substituïxin la llarga tramitació de les actualitzacions. Els punts fonamentals d'una nova llei, a proposta de M. Sepúlveda, són:

- Que tingui rang de Llei Orgànica, atès que regula un dels drets fonamentals reconeguts per la Constitució.
- Que estableixi un procediment judicial específic que protegeixi la desigualtat de les parts en un litigi.

- Que instauri la traçabilitat dels llibres com a alternativa al control de tirada i per a les liquidacions.
- Ja que no s'accepten barems per respecte a la lliure competència, que accepti almenys la fixació d'uns mínims retributius.
- Que estableixi que les cessions de drets a tercers han de comptar amb l'aquiescència explícita dels autors.
- Que defineixi i reguli l'encàrrec d'obra a un/s autor/s per part d'un editor.
- Que reguli el caràcter vinculant de la negociació col·lectiva entre les associacions d'escriptors i els gremis d'editors.
- Que estableixi la retroactivitat de la Llei, encara que sigui amb limitacions, per tal de protegir efectivament drets generats abans del 1987 i que tenien caràcter de compravenda per la Llei del 1879.
- Que inclogui i reguli el llibre digital.

La resta d'aportacions, atenent també l'acumulació d'experiència de la secretaria de l'AELC, ha remarcat els següents aspectes a lluitar:

- La situació dels escriptors pensionistes –gairebé sempre jubilats d'altres dedicacions professionals o laborals– i la incompatibilitat de percebre ingressos superiors al Salari Mínim Interprofessional (uns 10.000 € anuals), a risc de perdre el dret a

la pensió. Tot i els anys que fa que es lluita amb el tema no s'ha produït encara la solució promesa per part del govern del PP. S'han paralytitzat les inspeccions però cal exigir que no es reprenguin, atesa la voracitat demostrada pel Ministeri d'Hisenda. Continuar reclamant, doncs, una solució definitiva del problema. La qüestió de fons rau en la consideració actual dels drets d'autor com a rendiments del treball, quan caldria una altra tipificació. Transitòriament, revisar el topall actual relacionat amb l'SMI, no computar en cap cas els drets generats per obra anterior a la jubilació i resoldre les rendes irregulars amb una periodització de diversos anys segons els imports.

- Temes contractuals. La casuística continua sent aclaparadora, amb la constatació que la majoria de les editorials –grans, mitjanes i petites– sistemàticament prescindeixen dels models pactats per l'AELC i l'ACEC amb el Gremi d'Editors i l'Associació d'Editors en Llengua Catalana. Tanmateix, anar a una nova ronda de denúncies, negociacions i models no servirà de gaire si no es parteix del caràcter vinculant dels convenis entre els representants d'ambdós sectors. D'altra banda, cal establir un sistema arbitral dels conflictes senzill, ràpid i barat. Tot això pot rebre rang legal a través d'una nova LPI o fer-ho efectiu provisionalment amb convenis vinculants amb el sector editorial.

- Temes fiscals. Cal reclamar una solució per als ingressos irregulars –premis, bestretes, liquidacions– que concentren en un exercici fiscal la retribució a una creació sovint fruit de molts anys de dedicació. Això pertorba les declaracions anuals dels escriptors actius i és encara més lesiva en el cas dels jubilats. D'altra banda, cal continuar sumant-se a les campanyes reclamant la baixada de l'IVA cultural, i la flexibilització dels percentatges de retenció de l'IRPF.
- Precarització de feines paral·leles i cultura de la gratuïtat. Es detecta, arran de la crisi però amb tendència a estabilitzar-se indefinidament malgrat la recuperació de la situació econòmica, la disminució o fins la desaparició de les retribucions de tota mena d'activitats paral·leles (conferències, clubs de lectura, jurats de premis, col·laboracions en els mitjans de comunicació –sobretot els digitals–, etc.). Cal una revisió a fons –imports, categories– i la difusió interna dels barems professionals recomanats per l'AELC com a arma de defensa dels associats i per al coneixement de les entitats organitzadores d'activitats.
- Pirateria. Allò que era una amenaça ara ja és una realitat habitual, estesa i de difícil control. Les accions governatives han estat fins ara més simbòliques que reals, i el sector pirata té una capacitat de reinvençió infinitament superior a

la del control públic i la sanció per via administrativa o judicial. Cal agilitzar els mecanismes i augmentar les sancions pel seu efecte dissuasori. Tanmateix, cal no oblidar els mecanismes de desprotecció voluntària (*creative commons* i altres) que faciliten a qui ho vulgui una difusió sense retribució ni autorització de l'obra pròpia en diversos graus i condicions.

- Entitats de gestió. Es constata la no solució dels problemes generats per la SGAE després de molts anys de crisi, canvis en l'estructura i gestors i intervencions de l'administració. També es manifesta la pèrdua de rellevància de CEDRO a conseqüència de la supressió en la pràctica de la remuneració per còpia privada per part del govern del PP, en contra de les directives europees, cosa que afecta la remuneració dels seus socis però també el suport a les activitats de les associacions professionals que hi estan vinculades.

Annex I

Revisió de la llei de propietat intel·lectual

L'any 2017 s'han complert trenta anys de la vigent Llei de Propietat Intel·lectual (LPI), un temps suficient, doncs, per comprovar-ne els encerts i també les importants limitacions que la seva aplicació pràctica suscita.

L'AELC ha acumulat prou experiència en l'aplicació concreta de la LPI i, per tant, ha tingut la possibilitat de madurar idees i opinions sobre la necessitat d'introduir modificacions substancials.

Les esmenes que considerem necessàries i que afecten els aspectes més variats són innumbrables: regulació de l'obra col·lectiva, compensació còpia privada, durada dels contractes, efectes de la seva extinció, límits (dret de cita, préstec bibliotecari), obra futura, dret de revisió del tant alçat, autor assalariat, col·laboració en periòdics, destrucció de l'obra, criteris indemnitzatoris, causes de resolució dels contractes, entitats de gestió, etc.

En aquest informe ens limitarem, per la seva urgència i la seva importància, a enunciar únicament les més necessàries:

- Dret constitucional

L'article 20.1.b) de la Constitució manifesta que es reconeixen els drets: *A la producció i la creació literària, artística, científica i tècnica*, formant part dels drets fonamentals i de les llibertats públiques.

Tanmateix, la Llei de Propietat Intel·lectual no és una llei orgànica, que és el propi d'una llei la finalitat de la qual és desenvolupar un dret fonamental. A la pràctica, aquesta renúncia ha suposat rebaixar la protecció del dret d'autor a un mer dret de propietat, ja que el dret fonamental protegit es limita únicament a l'acte de creació i no al producte de la creació, que és l'obra. Aquesta degradació del rang de la propietat intel·lectual té importants conseqüències en la defensa d'aquest dret, conseqüències que repercuteixen directament en els autors. Per tant, la primera revisió de la LPI ha de consistir en elevar el seu rang a llei orgànica.

- **Procediment judicial específic**

Unit directament amb el que acabem d'exposar, de res no serveix proclamar el caràcter protector de la LPI si aquesta protecció no es tradueix en un procediment judicial econòmic, ràpid i eficaç. La LPI parteix del reconeixement de la posició desigual de les parts, autor i editorial, en el contracte d'edició, però no porta aquest reconeixement al terreny processal obligant els autors a litigar per defensar els seus drets en condicions inasumibles, com si fossin una empresa. Tal com passa amb l'altra branca del dret de naturalesa tuitiva, com és el dret laboral, per a la coherència del sistema és imprescindible l'establiment d'un procediment judicial específic.

- **Control de tirada**
Concepte obsolet perquè representa únicament el moment inicial de la reproducció de l'obra, deixant fora la resta de la seva trajectòria. Es tracta d'implementar mecanismes de traçabilitat que deixin marcadors clars i recognoscibles de tot el recorregut que segueix cada exemplar des de la seva impressió fins a la posada a disposició del lector. De passada, es podrà clarificar per a l'autor un dels conceptes més foscos i pertorbadors del procés de liquidació com són les devolucions.
- **Remuneració**
Reivindicar el dret al que la pròpia llei denomina una retribució equitativa. Es podran discutir les tarifes com un sistema de fixació de preus que atempta contra la llibertat de la competència, però el que és inadmissible és que no es pugui establir mínims, sobretot en el cas dels traductors, que permetin el cobrament real de drets.
- **Cessió a tercers**
La prohibició de la cessió unilateral de drets a tercers, que constitueix un dels principals punts de fuga del sistema de protecció de la llei. Cal que s'exigeixi obligatòriament el consentiment de l'autor.
- **Encàrrec d'obra**
La llei l'ignora, malgrat que constitueix una part essencial del contracte de traducció. És indis-

pensable la seva regulació (encàrrec, lliurament, recepció i admissió, terminis, etc.).

- **Condicions generals del contracte**

L'art. 73 de la LPI estableix que *els autors i editors, a través de les associacions representatives dels uns i dels altres, podran acordar condicions generals per al contracte*. Una vegada més, en aquest punt, com en tants altres (renúncia a llei orgànica, procediment judicial inadequat, indefinició de la remuneració equitativa, etc.), el legislador es queda a mitges. L'experiència dels contractes model demostra que la negociació col·lectiva és l'instrument més important que les associacions tenen per millorar les condicions dels autors; però això no serveix de res si no es dota d'eficàcia legal aquesta negociació col·lectiva, fent vinculants per a les parts els acords assolits.

- **Retroactivitat limitada de la LPI**

És cert que no cal proclamar la retroactivitat total de la LPI, derogant tota la legislació anterior; però resulta profundament injust l'altre extrem, que és el que s'està aplicant: la irretroactivitat total, excepte en el capítol dels drets morals. Injust perquè és inadmissible que els autors i traductors vius d'obres creades abans de l'entrada en vigor de la LPI (11 de novembre de 1987), no tinguin cap dret sobre les seves obres, ja que prevalen els principis de la llei de 1879 en què la transmissió de drets

equivalia a una compravenda. És indispensable introduir una retroactivitat limitada de la LPI que actuï, almenys, per a totes les operacions que s'efectuïn sota la vigència de la nova llei.

- **Llibre Digital**

Excepte l'al·lusió continguda a l'art. 20 2.i) sobre el fet que els actes d'explotació de les obres electròniques tenen la consideració d'acte de comunicació pública, no hi ha cap regulació a la LPI. Aquí sobra qualsevol esmena ja que tot està per fer.

Annex II

Autors pensionistes

- **Règim de plena compatibilitat**

El règim de plena compatibilitat existeix en molts països i el seu element bàsic és que la jubilació no és incompatible amb continuar actiu laboralment, sota diverses modalitats, sigui a temps parcial, sigui en una altra activitat o amb llibertat absoluta. En la jubilació contributiva l'essencial és el temps de cotització, i en l'assistencial, l'edat. És el més favorable per al pensionista, no és específic per als artistes sinó que afecta per igual tots els ciutadans i, en la mesura que se segueix produint i tributant, resulta positiu per a l'activitat econòmica.

- **Els drets d'autor no són un rendiment del treball**
És una solució específica per als creadors i la més senzilla d'efectuar, ja que consisteix simplement

a modificar l'art. 17.2.d) de la Llei 35/2006 (Llei de l'impost sobre els rendiments de les persones físiques, IRPF), que és la norma que inclou de manera expressa els drets d'autor com a rendiment del treball. Es tracta de posar-lo sota un altre epígraf que no tingui aquesta consideració.

- **Compatibilitat sempre que els ingressos no superin l'SMI anual**
És el sistema més estès actualment per la seva admissió explícita per part de l'administració, però té greus limitacions, començant per la quantitat, que el 2017 no arriba als 10.000 euros anuals i, sobretot, per la seva deficient formulació que permetria canvis de criteri per part de la inspecció de treball. És un pedaç que no resol el problema de fons.
- **No còmput del període anterior a la jubilació**
Es tracta del fet que tots aquells drets d'autor generats per obres creades abans de la jubilació, tot i que es paguin en situació de jubilació, no computin a efectes de la incompatibilitat entre pensió i treball. És un pal·liatiu, perquè pràcticament obligaria a deixar o, almenys, restringir l'activitat creadora durant la jubilació.
- **Renda irregular**
Considerar els drets d'autor, en la mesura que la seva generació es produeix durant un període superior a l'exercici natural d'un any, com una

renda irregular, amb el tractament especialment favorable que això suposa.

- **Suspensió activitat inspectora**

Té un caràcter purament preventiu i provisional. Correspon al moment actual i el seu objectiu és evitar que es consolidin situacions que puguin resultar irreversibles.

Nous canals? Nous públics?

Coordinació: Víctor García Tur.

Amb la participació de: Rosina Ballester, Núria Climent, Montserrat Espallargas, Àlex Heroll (pseudònim d'Àlex Hernández), Laia Martínez i Lopez, Maria Antònia Massanet, Marta Pérez Sierra, Vicent Sanz, Montse Subirana i Jordi Tomàs Guilera

Enguany el Congrés dels Escriptors en Llengua Catalana ha comptat amb una taula de treball que hem anomenat *Nous canals? Nous públics?* –així, amb interrogants– per preguntar-nos com han incidit les tecnologies digitals i el web 2.0 en la pràctica literària, així com en la difusió i la recepció de l'obra.

A continuació, els resultats de la recerca.

La lectura digital

Vivim en el paradigma de les pantalles. La revolució digital, que l'arribada dels primers ordinadors personals va engegar, s'ha ampliat amb la proliferació dels telèfons mòbils, els lectors de llibres electrònics, les tauletes tàctils i, per descomptat, una de les tecnologies més presents en les nostres rutines laborals i socials: internet.

Tot plegat ha creat nous perfils de lector, amb característiques ben diferents de les associades a la

tradicional lectura en paper. La lectura, avui, és multimodal, salta d'un suport a un altre, està principalment *mediada* per una pantalla i reclama una posició més activa per part el lector. L'elecció de l'ordre en què es llegeix el text s'ha desplaçat de qui l'ha creat a qui el rep el qual, al capdavant, serà qui decidirà com llegir-lo i, gràcies als recursos de l'hipertext, amb quines informacions complementàries acarar-lo i ampliar-lo.

La lectura en línia, d'altra banda, pot ser complicada a causa de l'excés d'informació i de les distraccions o interrupcions que els entorns multimèdia afavoreixen. És evident que, quan llegim en línia, el temps dedicat a un únic text es redueix molt respecte als estàndards de la lectura en paper; en línia, tendim a concentrar-nos breument i a alternar fonts d'informació no gaire extenses.

Convindria que ens demanéssim –i amb dades fiables al davant– com afecten aquests nous hàbits culturals en la recepció del patrimoni literari; sobretot a aquelles obres que, per extensió, demanen una lectura seqüenciada fixa que el lector multimodal, format en l'experiència de les pantalles, troba incompatible amb les seves aptituds lectores.

Ja fa temps que el llibre electrònic conviu amb el llibre de paper; lluny del que anys enrere prometien certs sectors de l'edició, el nou mitjà no ha desbancat el llibre tradicional. En el mercat català, però, el llibre digital ocupa encara una part petita del negoci editorial.

Una reclamació exposada sovint pels autors catalans, en relació amb el llibre digital, és que els percentatges de beneficis són insuficients i de vegades, fins i tot, injustificables.

El teatre

En l'àmbit teatral observem que la cerca de nous canals es deu principalment a la precarització dels sectors culturals. La crisi econòmica i les repercussions que ha tingut en la política cultural, ha incentivat projectes alternatius que opten per espais no convencionals a l'hora de portar a escena una obra. L'auge del micro-teatre –per posar un exemple d'aquesta producció alternativa– és resultat de la manca de mitjans. Podem celebrar la vitalitat i la resistència que demostren aquest tipus de muntatges, a la vegada que denunciem l'abandó institucional al qual se'ls sotmet.

Cal que ens preguntem si aquests nous formats aconseguiran fidelitzar un públic propi.

Preocupats pel relleu generacional en el públic teatral, val a dir que el Teatre Lliure i el TNC compten amb programes educatius ben enfocats i prou eficients. No cal dir que aquesta és una via irrenunciable per al foment del teatre i per conformar un públic futur.

La poesia

Sembla que els nous formats poètics –per exemple el *poetry slam*, el *blackout poetry*, la videopoesia, etc.– no

han acabat d'arrelar en el terreny català i s'han mantingut com a subgèneres anecdòtics o molt minoritaris. Per a tots aquests nous formats comptem amb exemples, però gairebé sempre són casos aïllats o esporàdics; rarament constitueixen grups de creadors amb un públic propi, fidel i prou nombrós.

Existeixen iniciatives per a la investigació de l'expressió poètica en el món digital: grups com Herme-neia o el web epimone.net (impulsat per Lluís Calvo i Pedro Valdeolmillos).

Les plataformes de difusió

No han trigat a sorgir plataformes digitals per a la difusió de la literatura (principalment d'iniciativa privada): Paperdevidre, Descriu, lletrA, Lo Càntich, Relatsencatalà, Quellegeixes, etc. Algunes funcionen com una senzilla revista digital a la manera de les publicacions de paper, per bé que d'altres aprofiten les característiques del web 2.0 i permeten el debat i la interacció entre usuaris, autors i lectors. Existeixen també grups de Facebook dedicats a la literatura (al comentari de llibres, com en un club de lectura tradicional, però també a l'intercanvi d'idees i crítiques a partir dels textos dels seus membres).

Encara que no disposem de dades, és molt possible que la participació en aquestes plataformes digitals sigui més aviat baixa; és a dir, que el nombre de lectors i autors que s'hi connecten sigui mínima. És interes-

sant el cas de Teresa Saborit que adapta les tècniques publicitàries de *gamificació* per estimular la participació en diverses plataformes literàries.

La gran majoria dels autors catalans compta amb perfils de Facebook i Twitter i els usa habitualment per a l'autopromoció. Les xarxes socials permeten establir una relació horitzontal i continuada amb la comunitat de lectors i els altres escriptors. Sembla, però, que els autors treballen el seu *branding* de forma intuïtiva i no pas atenent a estratègies de màrqueting ben definides. A aquest fet –una limitació– li hem de sumar que la presència a les xarxes socials obliga a una formació permanent. Cal tenir en compte, també, que avui dia Facebook és una xarxa social per a adults que no atrau els més joves i que, per tant, els autors que vulguin interactuar amb nous públics hauran d'adaptar-se a les eventuals xarxes socials preferides per aquests lectors més joves.

Malgrat les connotacions negatives que encara marquen l'autoedició (digital o en paper), aquesta és una opció, en alça, que compta amb un mercat propi i ha propiciat l'aparició d'empreses dedicades a l'assessorament editorial a fi que l'autopublicació sigui al més professional possible. D'altra banda, l'autoedició en català encara no ha donat el seu supervendes. Sorgeix la pregunta: quin tractament rebria un escriptor amb una obra exclusivament autoeditada a l'AELC?

Altres

Hem deixat de banda certes manifestacions literàries, molt interessants per les novetats que plantegen, però poc freqüents en l'àmbit català: ens referim als videojocs, els webcòmics, la *fan fiction*, l'escriptura *wiki*, la creació transmèdia, la videopoesia i moltes altres formes d'expressió actives en el món anglosaxó i espanyol, però rarament explorades en llengua catalana.

A manera de conclusió

Aquestes són les conclusions i les propostes que ens agradaria traslladar a l'AELC:

- Formar una secció de l'AELC de *Nous canals i nous públics* que permeti estar al dia quant a les novetats i els canvis constants del món digital.
- Oferir als socis formacions sobre la promoció a les xarxes socials, sobre aplicacions dedicades a la literatura, i sobre tota mena d'eines relacionades amb el paradigma 2.0 que siguin útils per a l'escriptor.
- Mantenir la reivindicació de l'Associació de defensar els drets d'autor en línia adaptats i que aquests constin en un contracte separat o un annex, així com la reclamació de l'IVA de menys del 21%.
- Difusió de nous canals (i no només convocatòries oficials). Possibilitat de col·laboració amb els Butlletins de Cultura Digital de l'Institut Català

de les Empreses Culturals o la presa d'aquests Butlletins com a model.

- Creació d'un espai web amb el suport d'altres col·lectius professionals vinculats al món del llibre, orientat a la difusió de publicacions, trajectòries d'autors, ressenyes i materials addicionals.
- Explorar encara més a fons les potencialitats del teatre com a eina educativa.
- Foment d'esdeveniments de *poetry slam*, una de les assignatures (potser) pendents de la poesia catalana.
- Promoció del codi obert i desenvolupament d'una plataforma de codi obert que faciliti la publicació electrònica als socis.

La traducció importa estils i corrents, però fins a quin punt pot ajudar a evolucionar la literatura pròpia?

Coordinació: Maria Llopis.

Amb la participació de: Nora Albert, Roser Burgués, Miquel Cabal, Jordi Martín Lloret, Joan-Carles Ortega, Tònia Passola, Marta Pera, Elm Puig, Mercè Ubach i Josep Anton Vidal

Durant el matí del dissabte 2 de desembre de 2017 ens vam reunir els participants de la taula rodona «*Traducció literària. Cap a una professionalització de qualitat*».

Les aportacions prèvies a la celebració de la taula i la reflexió inicial ens van dur a canviar el títol de la taula, que originalment era «*La traducció importa estils i corrents, però fins a quin punt pot ajudar a evolucionar la literatura pròpia?*», amb el propòsit de centrar-nos en els aspectes pràctics que ens preocupen més en la nostra professió, en els quals creiem que l'AELC pot ser una aliada important.

En el debat hi va haver coincidència a remarcar la importància de la traducció a l'hora d'establir i enfortir els vincles de la nostra literatura amb la pro-

ducció, l'evolució i les tendències de la literatura global, i com, paradoxalment, la consciència d'aquesta responsabilitat, que obliga els i les professionals de la traducció a aportar-hi un plus de rigor i de qualitat, no té correspondència ni en els estàndards professionals quant a condicions de treball i retribució, ni quant al reconeixement dels sectors editorials i de la cultura en general, ni quant a les plataformes a través de les quals es vehiculen la crítica literària i el reconeixement dels autors contribuents a l'obra (entre els quals hi ha, com a veu essencial, el traductor).

D'entrada, més que no pas la visibilitat (que també), exigim el reconeixement de la feina del traductor. No es tracta només d'alimentar el nostre ego apareixent a les cobertes dels llibres, sinó simplement d'un fet tan bàsic com poder viure de la nostra feina.

Per assolir aquest reconeixement, hem fet una llista de propostes que volem fer arribar a tots els actors vinculats al sector editorial:

- Unes tarifes dignes. No pot ser que en molts casos encara siguin vigents tarifes de fa 15 o 20 anys. Aquest fet va en detriment de la bona qualitat de les traduccions, ja que molts bons traductors han de combinar les traduccions amb altres feines o, simplement, abandonen la traducció perquè no en poden viure. En aquest sentit, demanem que es proposin

uns barems mínims que totes les editorials haurien d'acatar. De moment no existeix un col·legi de traductors i no es poden proposar tarifes, ja que sembla que atempta contra la lliure competència. Creiem que és una situació que ens perjudica greument i que s'hauria de canviar. En aquest sentit, un pas important i que cal fomentar és que la Direcció General de Política Lingüística ha establert unes bases específiques de subvencions per a la traducció al català d'obres literàries adreçades a editorials i que inclouen unes tarifes mínimes i dignes per poder-ne ser receptor (<http://cultura.gencat.cat/ca/tramits/tramits-temes/Subvencions-a-empreses-editorials-per-a-la-traduccio-al-catala-dobres-literaries-en-altres-llengues?category=740579c2-a82c-11e3-a972-000c29052e2c&temesNom=Cultura>).

- Més i millors premis a la traducció, i remunerats. Hi ha encara massa pocs premis a traductors i la majoria són de tipus honorífic.
- Més presència als mitjans de comunicació. Cal indicar a les ressenyes dels llibres que es publiquen en diaris i revistes culturals el nom del traductor, juntament amb altres dades de la fitxa d'un llibre. No pot ser que s'hi indiquin les mides del llibre i no el nom del traductor. També en programes de ràdio o televisió en

què s'entrevisti un autor amb obra traduïda al català, és imprescindible esmentar i fins i tot convidar-ne el traductor.

- Respecte a la feina feta. Els traductors tenim *copyright* i no es poden fer canvis a la feina feta sense consensuar-los. Tampoc no es pot permetre que l'editor imposi un model de llengua o demani que se'n rebaixi el nivell, considerem que és una falta de respecte a la nostra feina i que la qualitat de la llengua en queda greument afectada.
- En aquest sentit, també, és important demanar que els correctors puguin posar-se en contacte sempre amb el traductor per aclarir dubtes i no canviar coses innecessàries.
- Visibilitat del nom del traductor a la coberta dels llibres. Les editorials petites i independents ja han creat escola en aquest sentit. Algunes, fins i tot, inclouen una ressenya biogràfica del traductor. Ens agradaria que fos una pràctica general en totes les editorials. Cal fomentar iniciatives com, per exemple, el «traductor a la vista» de l'AELC (<https://www.escriptors.cat/traductor-a-la-vista>).
- Creiem important i, per tant, recomanable, que es fidelitzi la relació entre autor i traductor, sempre que sigui possible. El fet que les obres d'un autor arribin al lector a través d'un mateix tra-

ductor contribueix a fer més coherent i sòlida la percepció de l'autor. Si es tracta d'un autor viu, l'editorial hauria de fer tots els possibles per facilitar el contacte entre traductor i autor.

- Evitar l'intrusisme, sovint vinculat a operacions de màrqueting interessades a vincular a l'obra el nom d'un autor o una personalitat de prestigi a qui confien la traducció. Deixant de banda que alguns escriptors poden ser alhora traductors molt competents, considerem que el simple fet de ser escriptor o de tenir una certa anomenada no confereix a ningú la capacitat, l'habilitat, els recursos professionals i l'expertesa que requereix la traducció. Cal respectar la feina dels uns i els altres. L'atenció mediàtica que, a remolc de les operacions de màrqueting editorial, es dedica des dels mitjans i les plataformes de difusió cultural a una obra pel fet d'haver estat traduïda per un escriptor consagrat constitueix, a parer nostre, un greuge comparatiu envers aquells professionals de la traducció que, malgrat haver de treballar en condicions molt precàries, nodreixen el mercat editorial sense el mínim nivell de compensacions i reconeixement.
- Proposta de decàleg de bones pràctiques. A partir de totes les idees que ha generat la taula de traductors del congrés de l'AELC, voldríem

dur a terme un decàleg de bones pràctiques que es pogués fer extensiu a tot el sector editorial. Entre d'altres, es proposa un segell de qualitat que s'atorgaria a les editorials que tinguessin en compte aquest decàleg i l'apliquessin.

- Cal fomentar que els llibreters recomanin llibres a partir, també, del traductor que hi ha participat.

Estigmes i solucions per als gèneres populars en català. L'exemple del fantàstic

Coordinació: Ricard Ruiz Garzón, amb la col·laboració per a les conclusions de Jordi Font-Agustí. Amb la participació de: Margarida Aritzeta, Jordi Font-Agustí, Sílvia Jané, Antoni Munné-Jordà, Susanna Peix i Carme Torras (assistents al Congrés); i Robert Cavaller i Delsing, Ramon Gasch, Sònia López Garcia i Albert López Vivancos (via correu electrònic)

Plantejaments inicials

Aquest Grup va ser concebut per reflexionar sobre la situació dels gèneres literaris, també dits populars, a les lletres catalanes, amb el fantàstic com a exemple pràctic (entès de forma integradora, és a dir, incloent-hi ciència-ficció, fantasia, terror, gèneres especulatius i variants no-mimètiques) però sense oblidar-ne d'altres com ara el negre, l'històric, el romàntic, el d'aventures, l'humorístic, etc. Les converses prèvies al Congrés van pivotar a partir del binomi stigmes/solucions, ja que es partia de la base, confirmada pels participants, d'una situació anòmala dels gèneres populars en la literatura catalana, tant per manca de tradició oficialitzada

com per una atenció crítica i mediàtica en l'actualitat esbiaixada generacionalment.

En aquest sentit, les propostes prèvies i debatudes al Congrés van orientar-se a partir dels següents punts en comú:

- Necessitat de treballar en positiu i fomentar la qualitat i la visibilitat.
- Importància d'obrir els gèneres més enllà dels fans (fandom en el cas del fantàstic).
- Atenció al fet dels canvis de cicle (com ara el retorn de la ciència-ficció després d'un cert domini de les fantasies èpica i juvenil).
- Subratllar que el gènere és molt viu en infantil/juvenil i que això s'ha d'aprofitar.
- Remarcar que cal trencar la desconexió amb l'acadèmia, massa arrelada.
- Valorar per què l'estigma es manté en les lletres quan ja no es produeix en altres llenguatges (cinema, sèries, còmics, videojocs...).
- Proposar accions concretes per traslladar, via AELC, a institucions i administracions.

Conclusions

Les conclusions del Congrés van ser recollides i consensuades en el següent escrit:

No reivindicuem la literatura de gènere, sinó que denunciem que pervisqui una concepció de cor-

rent principal que està ancorada de forma obsoleta al realisme històric i només incorpora, dels diferents gèneres, el que li encaixa segons un cànon restrictiu i academicista.

Res no es crea sense arrels. Defensem aferrissadament que només es pot fer literatura, sigui del gènere que sigui, des de la tradició i, en conseqüència, que cal fer esforços perquè les noves generacions d'escriptors coneguin el corpus de la literatura fantàstica catalana al costat de la universal que els arriba a bastament.

En aquest sentit, urgeix establir canals que connectin les noves generacions de practicants dels gèneres populars amb les ja existents.

Considerem que el fantàstic, en especial la ciència-ficció, no ha de perdre el seu paper d'expressió dels temors, valoracions ètiques i expectatives de la societat envers la consecució de la tecnociència, especialment ara, en què la societat percep les transformacions que suposen les intel·ligències artificials. En aquest sentit, creiem que cal estimular els nous escriptors a reflexionar sobre el futur, més que a recrear només passats literàriament esgotats. Això no exclou considerar vàlides totes les opcions que qualsevol pugui triar des de la seva llibertat creativa, de les més lúdiques a les mal anomenades escapistes.

Defensem que volem assolir, en la literatura, la normalitat que els gèneres tenen en altres llenguatges (cinema, sèries, còmic, videojocs...). Al nostre

entendre, aquesta desigualtat és la prova més clara de l'anormalitat amb què s'enfronta la qüestió des de la literatura oficial.

En aquest sentit, proposem que la indústria editorial, les institucions i els agents culturals treballin per la creació d'espais transmèdia que tinguin com a base la creació literària, i que potenciïn de forma adequada el substrat literari inherent a tota creació de gènere.

Per tot plegat, presentem una sèrie de propostes concretes amb una consideració general prèvia: demanem que des de l'AELC, per donar exemple, es doni suport a les iniciatives de gènere sense exclusions, en particular les de la nova secció de Gènere Fantàstic, oblidada després de l'escissió de la SCCFF el 1999.

Vet aquí les nostres propostes:

- La creació d'una plataforma que promogui activitats, esdeveniments i reflexió sobre el gènere fantàstic (posem com a exemple fàcil de concretar per al 2018, aniversari de la mort de Joan Perucho, la celebració d'un Festival a la manera del BCNegra o la Setmana Barcelona Històrica i, si no, almenys una Diada del Fantàstic en Català estesa en el territori i oberta al màxim de participants). De la mateixa manera, es podria crear una plataforma similar que connecti els diferents gèneres populars.

- Ajudar des de l'AELC a interrelacionar els diferents agents del fantàstic (entitats, associacions, editorials, acadèmia, grups d'autors i d'aficionats, etc.) i a sumar sinergies que ara mateix es troben disperses per manca d'un teixit consolidat. En aquesta mateixa línia, potenciar els autors nacionals de gènere davant l'allau de traduccions, i facilitar de forma concreta la creació d'una Biblioteca del Fantàstic que acabi de traduir els molts clàssics incomprensiblement inèdits en la nostra llengua, element que encara avui causa un greuge comparatiu difícilment explicable respecte a d'altres àmbits de la narrativa.
- Estendre a la literatura adulta el que ja s'està fent amb encert a la literatura infantil i juvenil, en termes de publicacions, promoció i consideració. I al seu torn, contribuir a la consolidació i l'ampliació crítica i de prestigi d'aquesta literatura més enllà dels seus àmbits habituals d'actuació.
- Fomentar el gènere en català en aquells espais en què avui dia encara es fa majoritàriament en castellà per mor de les pressions del mercat. Ajudar a la creació de guardons, beques, col·leccions i publicacions que hi contribueixin.
- Reivindicar la literatura de gènere, i en especial el fantàstic, com a eina preferent per a plans de foment de la lectura i similars, i pensar en possi-

bles accions que vinculin els títols dels gèneres populars amb l'educació, els clubs de lectura i els lectors més joves, sens dubte interessats en ells de forma natural.

- Fomentar la col·laboració amb les xarxes públiques de biblioteques per tal de crear espais especialitzats en els diferents gèneres, i fins i tot centres concrets amb uns fons de ciència-ficció i fantasia que ara mateix no existeixen o són residuals.
- Atendre de forma especial el desenvolupament dels gèneres populars a internet i en relació amb les noves tecnologies, al cap i a la fi un àmbit natural a la ciència-ficció. Sobta comprovar com estem descuidant aquest aspecte fins al punt que la generació Youtube està tornant al castellà com a llengua vehicular. Per qüestions òbvies de costos i beneficis resulta molt més senzill i efectiu lluitar-hi des de la narrativa que no des de l'audiovisual o els videojocs, indústries amb les quals és tanmateix indispensable acabar de connectar.

La tria sobre la llengua: un debat necessari?

Coordinació: Silvana Vogt.

*Amb la participació de: Odile Arqué, Míriam Cano,
Maria Escalas, Montserrat Gallart, Ignasi Oliveres,
Carme Romia i Teresa Saborit (assistents al Congrés);
Marcel Fité (via correu electrònic)*

El tema de la tria de la llengua va costar molt d'engegar, en bona mesura perquè no va ser fins el mateix dia del Congrés que no hi va haver gent per poder tirar endavant el debat.

La primera conclusió va ser que el debat plantejat és del tot estèril perquè, senzillament, no existeix cap controvèrsia al respecte. Escrivim en llengua catalana perquè és la nostra llengua. La pregunta sobre la tria, sobre el fet de fer servir el català com eina per escriure, és absolutament externa. No existeix en el nostre àmbit de creació. El que sí que ens podem preguntar és què implica escriure en una llengua amenaçada, en una llengua «intervinguda». Tot i que no escrivim per salvar res, som conscients que escriure en llengua catalana és una militància, un compromís. I ho sabem perquè, tard o d'hora, a tots els escriptors que la usem ens arribarà

la pregunta que cap altre creador en cap altra llengua ha de respondre: per què escrius en la teva llengua?

Per què segueix existint aquesta pregunta, per què se segueix fent? I, de seguida, els ponents apunten cap a dos àmbits: al sector editorial i a l'ensenyament. Pel que fa al primer, la conclusió ràpida és evident: el mercat editorial no està normalitzat. Falten moltes publicacions en diferents disciplines. I falta, sobretot, pedagogia per fer valer el nostre criteri literari, com a escriptors, davant dels interessos editorials que, sovint, analitzen erròniament el mercat, pensant en el curt termini. La tria de les paraules és inherent al nostre ofici i tenim una herència lingüística que no està renyida amb la modernitat. Però constatem que, sovint, com més gran és l'editorial, menys cura té per la llengua.

Pel que fa al segon àmbit, l'ensenyament, les crítiques disparen cap a diferents entorns, seguint bàsicament la mateixa premissa: què cal fer perquè els lectors no fugin de propostes literàries en català. I la conclusió és evident: la construcció del lector des de l'escola, la universitat i les biblioteques és una matèria pendent en la nostra cultura. Hi ha una infantilització de la societat que afecta la literatura. La llengua. El rigor. La motxilla amb què es llegeix i amb què els lectors s'enfronten al fet literari. Solucionar aquesta carència hauria de ser l'únic objectiu de qualsevol política cultural: no es tracta que la gent llegeixi més, sinó que llegeixi millor.

En aquest sentit, constatem que el model cultural avança bé, en els darrers anys, perquè avança des del punt de vista de la petita comunitat. No mirem cap enfora, mirem cap a dins. La xarxa de petits editors, llibreters, centres culturals, lectors molt actius i escriptors que surten a fer xerrades, a trobar el lector, són més importants que el mercat en si mateix. Que el mercat pensat només com a nombre de lectors potencials. És en aquest nivell que cal invertir esforços, imaginació i... tantes beques com faci falta. Per tal d'ampliar la base de lectors, i per tal d'aconseguir que aquests valorin l'excel·lència literària, que és al que aspirem com a creadors, tenim a l'abast el millor dels instruments, superior a qualsevol macrocampanya publicitària que s'endegui: la proximitat. Acostem encara més els escriptors a les escoles, la universitat i les biblioteques amb l'objectiu d'explicar per què trien el model de llengua que trien, com és la cuina de l'escriptura i quin és el compromís i l'exigència que es pren, a l'hora d'escriure, no només en català sinó en qualsevol idioma.

D'aquesta manera, arribat el moment de convertir el debat i les diverses conclusions en propostes vàlides per tal de millorar el panorama actual de la literatura catalana i/o, sobretot, de la seva recepció per part del públic lector, tenim dos suggeriments que, creiem, poden ser objecte d'un debat més ampli per part de tots els associats i extrapolable, també, a d'altres entorns:

1. Que mai més ens tornem a trobar per parlar d'un fet del tot erm, això és, preguntar-nos per què escrivim en la nostra llengua –com si no fos el fet més natural del món i el que fan tots els escriptors del planeta. Amb excepcions, certament, pels motius que siguin: hi ha escriptors que han optat per canviar d'idioma i no precisament per motius econòmics o per guanyar públic. Així doncs, aquest hauria de ser el debat a assumir properament: atès que hi ha força casos de creadors de fora del país que han adoptat la llengua catalana com a llengua literària (malgrat no ser la seva llengua materna), és necessari saber per què ho van fer. Què els va dur a expressar-se en una llengua que no els garantia milions de lectors? Donar veu a aquests casos hauria de servir, entre d'altres coses, per impulsar l'autoestima d'una llengua sovint menys tinguda.
2. Com que som conscients que sense dotació econòmica pot fer-se ben poca cosa, exigim que les beques que atorguen entitats públiques per a ajudar la creació literària, tinguin com a prioritat els escriptors catalans. En aquest sentit, trobem absolutament injust que la ciutat de Barcelona doni beques a escriptors en llengua espanyola, anglesa o qualsevol altre idioma només pel fet d'escriure sobre la ciutat. Cal prioritzar els ajuts

a projectes literaris en català i, sobretot, cal que una part d'aquests ajuts serveixin per a fer visibles aquestes obres.

Quaderns Divulgatius, núm. 59

© dels autors

Primera edició: juliol de 2018

Dipòsit Legal: B 18023-2018

ISSN: 1885-2734

Edita: Associació d'Escriptors en Llengua Catalana

Canuda, 6, 5è pis (Ateneu Barcelonès)

08002 Barcelona

www.escriptors.cat

aelc@escriptors.cat

Disseny: Dídac Ballester

Edició: Insòlit, Barcelona

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, llevat d'excepció prevista per la llei. Dirigiu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra.

Canuda, 6, 5è. 08002 Barcelona
93 302 78 28 · aelc@escriptors.cat · escriptors.cat

